

Reich Károly

5/3

KISGRAFIKA

KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

CSERELISTA**TAUSCHLISTE****LISTE D'ECHANGE**

Leo ARRAS

Netelaan 1
2500-Lier/Belgium

BALI Ferenc

2700 Cegléd
Cifrakert

BANAI Irma

2700 Cegléd
Kazinczy u. 44.Dr.BARABÁS Dénesné
Str.Patinoar Bl.B.12.ap.15
Miercurea Ciuc
Románia

J.de BELDER

Ogezlaan 21.
2500-Lier/Belgie

H.BEZZEGH Ernő

2700 Cegléd
József A.u.9.

BÉLI István

1119 Budapest
Fehérvári út 105/A

BODNÁR Sándor

3980 Sátoraljaújhely
Balassa B.u. 25.

Dr. Emil J. BOLOGA

Str. Castelului 92
Brasov/Románia

Dr.CSÁNYI István

1012 Budapest
Attila u.87.

Dr. Jenő DEMETER

Str. Kossuth 105
Baraolt/Jud.Covasna
Románia

Dénes GÁBOR

Str.Plopilor Nr.12.
Scara II. Ap.II.
Cluj-Románia

István DOBOLYI

Bulv. Grivitei 64.b15.ap.33
Brasov/Románia

Vencel ELEKES

Str.Bucsin 30.
Gheorgheni.Jud.Harghita
Románia

FERY Antal

1117 Budapest
Fehérvári út 7.

Dr.GOMBOS László

5000 Szolnok
Mátyás kir. u.9.

GULICSKA Lőrinc

2700 Cegléd
Rákóczi út 56.II.15.

Dr.GULYÁS Mihály

8801 Nagykanizsa
Pf.42.II.sz.Ált.Iskola IRODALMI
SZAKKÖRE4200 Hajduszoboszló
Kálvin tér 8.

HEGEDŰS Ferencné

2700 Cegléd
Pesti u. 27.

HEGEDŰS László

9500 Celldömölk
Kemenesaljai Művelődési
Központ

Dr.ILLYÉS Sándor László

1141 Budapest
Jeszenák János u.82.

László IMETS

Str.Tudor VI.C/2.ap.13.
4100 Miercurea Ciuc
Románia

Sándor KARANCSI

Bulv. 23. Aug. 9/a
Gheorgheni/Románia

Dr.KISFALUDY Péter

2700 Cegléd
Széchenyi u.16.

KOMÁROMI Imre

2700 Cegléd
Retek u. 8.

KOVÁCS József

7622 Pécs
Móricz Zs.krt.3.II.13.

KÖRÖSI Lajos

1037 Budapest
Bécsi u.74.

KURUCZ László

2191-Bag
Árpád u.17.

LÁSZLÓFY Pál

4029 Debrecen
Karácsony Gy.u.1.VI.35.

LENKEY István

4028 Debrecen
Gvadányi u.23.

Norbert LIPPÓCZY

33100 Tarnov
ul. Novy Sviat 51.
Polska

MOSKÁL Tibor

1222 Budapest
Szekeres u.14.

N 2 FESZT László
1972

FESZT László fametszetek

teljes a biennálén kapott kép, ha elmaradt volna a jubileumi kiállítás anyagának bemutatása. A Magyar Nemzet hivatkozott ismertetője is elsősorban ezt az anyagot vette figyelembe, amikor a kisgrafika "kitöréséről" ír: "... a kisgrafika a biennálével "kitört" megszokott környezetéből, a gyűjtők mappáiból, ... a cserefolyamatok sűrű, de zártkörű hálójából nyilvánosságra került, szemléltethetővé vált. De érvényes szellemi értelemben is: a III. Kisgrafikai Biennálén bemutatott munkákat szemlélve úgy tetszik, a műfaj megtette első lépéseit a megújulás útján, – kitört a hagyományos műformák (az ex librisek, alkalmi kártyák és üdvözlőletek) nagy igyekezettel és hihetetlen találékonysággal, csak szűk körben variálható köréből s a szabad lapok komponálása közben fellelt megoldások segítségével láthatóan jó hatással vannak a hagyományos keretek között megmaradó művekre is." A tájékoztató cikk azonban adós marad a kisgrafika meghatározásával, csak azt állapítja meg, hogy a kisgrafika még nem kisgrafika. A határok feltétlenül elmosódnak, sok tényező játszik közre, hogy a kisgrafika hagyományos kisgrafikai műfajokon kívül mit tekintünk még idetartozónak. Egy bizonyos: a kisgrafikához a művésznek új rendet kell találni, amely összefügg a nagy lapok rendjével, de mégis önálló utakon jár.

Pár szóval ki kell még térni a rendezésre. Értésülésünk szerint az volt az eredeti szándék, hogy csak meghívott művészek állítsanak ki. Ugy érezzük, ez a kikötés ellenkezik a művészi élet demokráciájának elvével. Ahogyan nem állítjuk azt, hogy egy főiskolát végzett művész csak minden kritikát kiállított művet alkothat, úgy azt sem állítjuk, hogy egy amatőr grafikus nem ütheti meg a mértéket. Ha szabadon tesszük a pályát, több mű érkezik be, de ez nem jelent felhígulást: a zsűri szerepe, hogy a tiszta búzát elválassza a konkolytól, a jót a rossztól. Egyébként a rendezőség eredeti elképzelése sem valósult meg töretlenül. Szeretnénk, ha a jövő biennálék beküldésénél ilyen korlátot nem állítanának fel, mert a pályában még nem biztosítja a színvonalat.

S.A.

Raven

Erzsébet
tszete X3

exc. Csizmadia 1975.

CSIBY Mihály linómetszete X3

A VII. MALBORK BIENNALE

Tizenkét évvel ezelőtt, 1963-ban rendezték meg a lengyelországi Malborkban, az ottani hatalmas várban első ízben a modern ex libris-művészet nemzetközi seregszemléjét, amely az idén érkezik el a hetedik fordulójához. Az eltelt évek igazolták a kiállításokhoz fűzött reményeket és ma már ként állapíthatjuk meg, hogy ezek a biennálék igényességükkel, következetességükkel, gondos rendszerekkel a nemzetközi ex libris kongresszusok mellett az európai ex libris-élet legjelentősebb eseménye.

A VII. nemzetközi modern ex libris biennálé megrendezését baljós hírek előzték meg. A malborki múzeum vezetésében változás történt és félő volt, hogy az új igazgató elképzelései között nem szerepel a biennálék folytatása. Ez a félelem alaptalannak bizonyult és 1975. június 7-én, szombat délután ismét megnyíltak a gótikus vár földszinti kiállítási termének kapui, hogy *Marian Pawlowski* igazgató megnyitó szavaival a népes vendégsereg elé tárják napjaink ex libris-művészetének kis reműveit. Ezúttal kevesebb volt a külföldi látogató. Magyarok hárman voltunk, no és félig hozzánk miatt *Lippóczy Norbert* barátunk is.

A házigazda Lengyelországot 16 művész képviselte. A biennálék történetében először fordult elő, hogy lengyelek kisebbségbe kerültek; legtöbb művésszel, számszerint 18-cal Csehszlovákia szerepelt, méltán jó hírnévnek örvendő litvánok 14, a többi szovjet szocialista köztársaság (Észtország, Beloroszia, Oroszország) összesen 9 művésszel voltak képviselve. A két német állam összesen 5 művészt, Lengyelország és Olaszország hármat, Magyarország, Románia, Belgium, Egyesült Államok két-két művészt, Franciaország pedig egyet mutatott be. Pár év óta a biennálék rendezőse az a tiszteletreméltó korlatot követi, hogy napjaink ex libris művészei mellett retrospektív anyaggal bemutatják a közel egy-egy klasszikussá nőtt könyvjegyművészt. Ez alkalommal a lengyel kisgrafika nesztorát, a múltú Ryt metszőcsoport egyetlen élő képviselőjét *Konstanty Maria Sopotko*-t, továbbá két elhíresült művészt, a szovjetorosz *Alekszej I. Kravcsenko*-t és – tízéves halálózási évfordulójára - a mi felejthető len *Kaveczy Zoltánunkat* mutatták be.

GREMELOVA
fametszete X2/2

BAEYENS fametszete X2

inkra természetesen a legörvendetesebb *Kaveczy Zoltán* itteni bemutatása volt. A természetnek tiszteletbentartásával, a nemes rembrandti hagyományok szellemében készült karcai (nem kizárólag fákat ábrázoló lapok, szám szerint 20 került bemutatásra) kissé idegenül hatottak először, kifejezésben az absztrakció, és a fantasztikum felé hajló művek között. *Diskay Lenke* évek óta kedvelt résztvevője a Biennáléknak. Meglepetés volt az Amerikába szakadt *Domján József* megjelenése az ex librisek világában. Szedett szöveggel kombinált, a dekoratív jelleget hangsúlyozó jegyei azonban nem igazolták színes fametszeteivel szerzett jó hírét. – Megszokott és a gyűjtők által ismert formavilágokkal jelentkeztek a lengyel *S. Dawski, Z. Dolatowski, Z. Wasniewski, a litván G. Gmelová, L. Jirincová, J. Liesler, Z. Mézl, F. Peterka, J. Svengsbir, a belga P. Roemburg, a holland C. Andriessen, az olasz I. Zetti, a szovjet A. Kalasnyikov, G. Ratner, a német K.G. Hirsch, a francia Michel Jamar* (talán az egyetlen művész hazájából, akit a mai ex libris-művészet élvonalába lehet sorolni) stb. stb. A litván *G. Didelyt* és *A. Kmielauskas* évek óta a modern kisgrafika elismert és elismert egyéniségei, de mindig tűnnek fel új litván csillagok. Az új nevek közül ki kell emelni *Stasys Jeviciust*, aki különös szimbolikával alkotja meg a valóságból és képzeletből ötvözött műveit, mint *Joana Plikionyté-Bruziene* nevét, mindketten szerepeltek már a VI. malborki biennálén is. A litván *Mihail Verholancev* virtuóz precizitású fametszetei a nemes hagyományok újratemetésével egyfelől, a fiatalabb generációt képviselő *K.M. Sopočko* és *Krystyna Wróblewska* haladékos életműve bár nincs még lezárva, meglepetéseket nem tartogatnak. *W. Jakubowski* a rendezés mellett miniatűr rézmetszet-remekműveivel is hozzájárult a kiállítás sikeréhez. A fiatalabb generáció alkotásaiból megemlítem *Janusz Halicki* vaknyomással kombinált színes fametszeteit, *Igniew Janeczek* lehelletfinom, egyéni hangú rézkarcait. Halina Pawlikowska újabb rézkarcai festői stílusban oldódnak fel, a nyomatoknál színeket is alkalmaz. A nemcsak számban, de színvonalban is vezető helyet elfoglaló csehszlovák csoportból *Jiri Hadlac* zárt kompozíciójú rézkarcaival a feliratos szöveges egészet alkotó képpel. Szép számmal jelejtettek a szlovák grafikusok, közöttük *Albin*

Brunovsky rézkarcait és kőrajzait a realista ábrázolás mellett a fantasztikum bővérű adagolása jellemzi. Érdekesek a pozsonyi *Alzbeta Stefunková-Szabová* megnyújtott nőalakjai. Örömmel láttuk a kolozsvári grafikus, *Deák Ferenc* és *Feszt László* rézkarcait. Mindkettőt évek óta mint az európai grafika elismert jeleseit tartják számon. A német *Andreas Bryl* kagondosan metszett, szép kurzív betűvel már szinte a szedett szöveg benyomását teszik, annál oldottabb formákat közül *Thomas Ranft* rézkarcaival. Az Amerikába szakadt litván *Vytautas O. Virkau* természetábrázolásai az aprólékos kidolgozásukkal lenérek sem válnak szárazzakká.

A malborki biennálé megtekintése után felvetődött bennünk az a kérdés, hogy miért csak két magyar művészünk szerepelt, amikor a mai magyar kisgrafika bővebb bemutatást érdemelne. Az egyik ok nem is az egyetlen — ok feltétlenül az, hogy legjelesebb grafikusaink távol tartják magukat a kisgrafika műfajától. Ezek a rangos nemzetközi kiállítások igazolják azt a tényt, hogy az ex libris-művészet távolabbról a kisgrafika értékes terület, amely a ma emberének is tud újat mondani. Talán ezek a kiállítások hozzá fognak járulni a feloldódáshoz.

A VII. Biennálé katalógusa — ellentétben a korábbi híresztelésekkel — terjedelemben nem nőtt tovább, megközelítve a két év előtti kiadvány méreteit. Így is tekintélyes kötet, mely életrajzi adataival, fotóival és több száz reprodukciójával a mai európai ex libris-művészet értékes forráskiadványa.

GÁBORJÁNI SZABÓ Kálmán fametszete X2

G. SZABÓ
ILONKA
KÖNYVE

BORJÁNI SZABÓ KÁLMÁN

eceni művészeti élet, különösen a grafika múltjában viszonylag folyamatosan kapcsolódnak össze emberek. Az összekötő vonal kezdő láncszeme talán a hányatott életű lengyel származású tipográfus *Hoffhalter Rudolf* (1550.k. 1586) munkássága volt, a következő láncszemet a kollégiumi ző diákok jelentették, majd a 20. század huszas éveiben erősödött és nőtt nagyra ez az áradat, *Haranghy Jenő, Petry Béla, Vadász Endre, Sennyei Oláh István, Dobi Oláh István* és mások mellett kálkodott *Gáborjáni Szabó Kálmán* is.

ni Szabó Kálmán 1897. szeptember 18-án született Debrecenben. Alsó- és középiskolai tanul a Református Kollégiumban végezte. A Képzőművészeti Főiskolán *Vaszary János* (1867-1939) *sz Imre* (1859-1945) növendéke volt. *Lyka Károly* (1869-1965) rektorsága idején, az 1921/22. n tanítóképzőintézeti rajztanári oklevelet szerzett. Közben az 1921/22. tanévben *Báránsky Emil* (1877-1949) professzor tanársegédje volt. A "Rajztanítás módszere" és az "Akvarell" című tár-adta elő. *Lyka Károly és Hoffmann Edit* (1888-1945) vásárlásai lehetővé tették számára, hogy Párizsba. Itt szigorú "aszketikus" életet élve minden idejét múzeumok látogatásának szentelte. rkedett meg a japán fametszőművészettel. 1922. szeptember 1-től a debreceni Református Kol-Tanítóképzőintézetének rajztanári állását töltötte be. Több, mint két évtizeden át végezte a jövő ék nevelését. Fontosnak tartotta at általános vonalkultúra fejlesztését a mesterségbeli képességek ián túl a látásmód fejlesztését tekintette céljának. Ezekkel a pedagógiai elveivel messze megelőzte lkitűzést, amelyet a kor hivatalos pedagógija a rajztanítás elé kitűzött. Az 1930/31, és 1938/39. ben a római Collegium Hungaricumban dolgozott. Rómában nemcsak festett, hanem pedagógiai nyokat is folytatott. 1936-ban a debreceni tankerület tanulmányi felügyelője, az 1944/45. tan-Tanítóképzőintézet mb. igazgatója. A Debrecenben töltött évtizedekben különös figyelemmel zott a gyermekrajzokkal, jelentős anyagot gyűjtött össze ebből a tárgykörből. Pedagógiai szem-fontosnak és tanulságosnak tartotta ezeket a rajzokat. 1945-től a Kultuszminisztérium Művé-ztályára került. Itt a képzőművészeti csoport előadójaként dolgozott. Mint ilyen részt vesz a ási és művészeti kérdések megvitatásában és előkészítésében. Megszervezte a gyermekrajzkiállí-amelyek pedagógiai hasznosságát nem győzte hangsúlyozni. Közben a Képzőművészeti Főiskola ént is dolgozott, ahol tág tere nyílt pedagógiai elveinek alkalmazására.

rejének teljében lépett fel súlyos betegsége, mely megnehezítette számára a munkát. Alig négy súlyos betegség után 1955. június 17-én hunyt el Budapesten.

Gáborjáni Szabó Kálmán munkásságát két technika köré lehet csoportosítani: a fametszet és a festés köré.

A GRAFIKUS *Gáborjáni* a modern magyar fametszet művészetének úttörő mesterei közé tartozik. Talán ő volt a legelső, aki modern művészeink közül felismerte a nemes grafikai eljárás sajátos technikájában rejlő esztétikumot és az anyag (fa) stílusformáló erejét. De ő volt az, aki felismerte a fametszetben (a fametszet sokszorosítható és olcsósága miatt jelentős tömegek számára hozzáférhető) a haladó eszmék kifejezési módját. A képzőművészet ágainak talán a legkötöttebb formája a fametszet. Ábrázolás-technikája a mesterség alapos ismeretét követeli meg, határozott rajztudást és szilárd komponálási igényel. *Gáborjáni* – mint a korszak valamennyi fametszője – autodidakta volt e téren. Maga készítette az eszközökkel dolgozott. Mintegy 500 fametszetet készített, ezek egyharmada különálló lap, sorozat vagy illusztráció, kétharmada pedig kisgrafika, ex libris és kereskedelmi grafika.

Fametszeteit az alap feketéjéből fejt ki fehér vonalakkal. Az alakítás nem festői, hanem grafikus jellegű. Metszeteinek jellemzője az anyagszerűség: ebben a vonalnak a foltokkal szemben uralkodó jellegű van. Másik jellemzője: stílusa mögött az ember áll, mégpedig a társadalmat alakító ember. Lapjait a jövőbe vetett hitének meggyőző erejét közvetíti a néző felé.

Grafikai munkássága egyenesen fejlődött. Az 1926-ban kiállított lapjait még a balladás szűkszavúsága jellemzi ("Olvasó férfi", "Pincében" stb.), míg az olaszországi tanulmányút után lapjain a geometria lett úrrá, a folt mellett megjelenik a vonalköteg is, és így metszetei festőibbebbekké lesznek. Az 1936-ban készült "Parasztok" című tíz lapból álló sorozaton szenvedéllyel vall a föld népéről. Kívülről szemléli ezt a sorsot, de lapjainak erős szubjektivitása azt bizonyítja, hogy egy levegőjű ez a világ a művész világává. A második világháború utáni alkotásain látásmódja teljesen realista lesz. Vizsgálja emberségből, humánitásból. Alkotásain megjelenik az ipari munka jelenetei. Itt már nem a világtól elzárkózva, hanem nagyot is benne élve dolgozik. Sokra becsüli a tapasztalatokra épült látványt. A paraszti és az ipari munka fázisait igyekezett megismerni, hogy művészileg aknázhassa ki egy-egy témának ezernyi lehetőségét ("Téli" sorozata, "Paraszi temetés", "Béke", "VI-os tárna" stb.).

Ő. Korai festményeit a stilizálás tisztasága jellemzi. Mesterének (*Vaszary János*) modern, szabad művészet-szemlélete volt rá mély hatással. Tőle tanulta meg, hogy a festészet az élet ritmusával, színnel való áttétele, s az áttétel mindig ösztönös vagy tudatos stilizálás.

Lélektani évek után *Gáborjáni Szabó Kálmánra* párizsi kirándulásának tapasztalatai voltak a legnagyobb hatással (különösen *Gauguin* és *Botticelli* ragadta magával). Hazatérve festői vízióit is a grafikai szorította bele. Az első olaszországi tanulmányi év nemcsak grafikáinak megújulását jelentette, fordulópontot jelentett festőművészi tevékenységében is. Ekkor ismerkedik meg *Fra Angelico* és *Uccello Francesca* átütő erejű színvilágával. S ezek a hatások késztetik arra, hogy nagyméretű freskó-nyitványokkal foglalkozzék. A szín-problémák is fokozott mértékben foglalkoztatták festői képzeletét. A "római iskola" klasszikus igényű törekvéseiben gyökerezik, de neki sikerült élő és mélyről meggyőzően magyar lélekkel megtölteni a "római iskola" erősen elméleti és steril iskola-stílusát. Festői ideálja a nagyvonalúság, mely az étellel átítatott formákat érzékeny, de kemény és tiszta kontúrokkal írja

Gáborjáni Szabó Kálmán kereső és sokféle problémával viaskodó művész volt, akinek piktúráját a nagyvonalúság, klasszicisztikus külsőségei ellenére sem hűvös klasszicizáló festői vonások határozták meg. Ő maga és az anyaggal állandó harcot vívó, bensőséges lírikus, sőt sokszor romantikus szenvedélyű lélek.

A klasszicista és romantikus szenvedély vezette a szűkszavú, balladá hangú képek megfestésében ("Tűz-Nazarénusok" stb.). Ezekben az alkotásokban a festői szándék az expresszionista illusztrációk felé alig tűz magasabb célt maga elé. Mindezek ellenére rajzai és akvareljei sokkal lendületesebben és erőteljesebben művészi alakító szenvedélyének belső "hevét", s érzelmi nyugtalanságát, mint a természet és olajjal festett kompozíciói. Később azonban olajfestményei is elérik az akvarell frissességét és a szabadságát. Csendéleteit szinte minden korszakában a gyökerében reális szemléletű festői szemlélet jellemzi. Ezeken a fény mindig hideg, térképző elem csupán.

Az olaszországban töltött 1920/31. tanév hatásai ráirányították figyelmét a freskóra, melyet ebben az

időben a legizgalmasabb festői feladatnak tartott. A két háború közötti időszakban egyszer módja lott arra, hogy az általa legizgalmasabb festői feladattal legalább részben foglalkozzék. Erről így ír M. füreden 1938. szeptember 25-i dátummal készült feljegyzéseiben "... a nagykönyvtár igazgatója, dr. Zsigmond megbeszélésre hívott a könyvtárba..." "...A falak rendbehozatalára és a rendezésére bizo összeget kapott. A síma magas falaknak művészi kiképzést szeretne adni. Ugyanis 3 méter magass felül ügysem lehet képeket elhelyezni. Nagy örömmel vettem szándékát, mert ő is a Coll. történetét örökítő festményekre gondolt. Megbeszélésünket hetekig folytattuk, amelynek eredménye az lett, kb. 110 négyzetméter terület festésére megbízást adott. Természetesen először a vázlatok elkészíté A téma egy részét a dísztermi lépcsőházhoz készített tervezetemből vettem (előzőleg pusztá kedvtel — az esetleges kivitelezés reményében — a díszterembe vezető lépcsőház falára hat képből álló sor) tervezett a Kollégium történetéből — L.I.), másik részét, főként pedig a negyvennyolcas szabadságha vett történeteket ő adta meg. Ugy a képek témáit, mint azok elhelyezését hetekig, sőt hónapokig gattuk. Arra törekedtünk, hogy meglegyen a képek sorakoztatásában az átmenet és az összhang. F kívül izgalmas napok voltak már ezek is számomra. Dr. Varga Zsigmond igazgató állandó érdeklődé bölcs tanácsai nagyban fokozták kedvemt már a vázlatok elkészítésénél is. A Coll. történetéről könyveket mind elolvastam. Dr. Nagy Sándor és dr. Zsigmond Ferenc könyvei adtak legtöbb segíts A könyvtár metszetgyűjteménye, a negyvennyolcas képekhez pedig Gruza könyvei segítettek munk ban."

A dekoratív hatású képsor rajzos felépítésű. A szerkezeti zárttságot a falon csak az élénk színharmóniá zítják valamelyest. A tíz képből álló sorozat elkészítésénél két tanítványa volt segítségére, akikre ki munkákat rá is bízott. A vázlatok elkészítésekor kollégiumi diákok ültek modellt.

A tíz kép a Kollégium életének (hat kép) és a nemzet történelmének (négy kép) a Kollégiumban l szódó legfontosabb eseményeit ábrázolja.

A XVII. század elején épült kollégiumi épülete mellett látható az 1802-es tűzvészre utaló "Könyvtárú tés" címet viselő kép. Az iskoláért dolgozni tudó rézmetsző diákokat együtt öröklítette meg a váro felelősséget érző és felelősséget vállalni tudó diákot a tűzoltókra utaló gerundiummal (nagybot). Csá nainak és Maróthy Györgynek az emlékét is megöröklítette. Ezek mellett a szabadságharc eseméni megöröklítő freskók a kiemelkedőbbek. A kollégiumi diákok közül nagyon sokan katonának ál Ezeknek állít emléket az a freskó, amelyen a szabadságharc zászlaja alatt menetelő lelkes ifjúságot tatja be Gáborjáni. A legimpozánsabb az a kép, amelyen Kossuth Lajos látható a nemzetgyűlés tagja társaságában. Gáborjáni azt a pillanatot öröklítette meg, amikor a képviselőházi ülésről a Nagytemplom vonulnak át, hogy ott kihirdessék a Magyarország függetlenségéről és a Habsburgház detronizálásá szóló határozatot. Kossuth Lajosra összpontosul a jobboldali és a baloldali csoport feszült izgalmt várakozása. Ezért hangsúlyozta a művész legjobban az ő alakját. A következő kép a szabadságharc l lelkű költőjét öröklítette meg. Petőfi papirtekerccsel a kezében harcra lelkesíti az ifjúságot, ma Kossuth-bankót sokszorosító diákoknak állít emléket.

Az Oratórium falának szabadon maradt oszlopos részeit a szabadságharc emblémái és a Debreceni delmében jelentős szerepű Damjanich, Bem apó és Nagy Sándor, valamint Görgey fővezér arcú díszíti.

Ezeken a képeken Gáborjáni Szabó Kálmán a formákkal és a színekkel viaskodott. Ez a viaskodás meg a képek elevenségét és rendkívüli kifejező erejüket.

A második világháború után még egyszer alkalma nyílt arra, hogy freskót készítsen. Nyíregyhá egy üzletházat kellett freskókkal díszítenie. Ez a munka azonban sok oknál fogva nem jelentett szárn olyan "rendkívüli állapotot", mint a Kollégium freskóinak készítése. Figyelme akkor már egyre l centráltabban a jövendő nemzedék nevelésének feladatai felé fordult.

Lenkey Is

... (Otakar MAŘIK)
fametszete X2

BESZÁMOLÓ A CSEHSZLOVÁK EXLIBRISGYŰJTŐK UHERSKÉ HRADISTE-I TALÁLKOZÓJÁRÓL

ban működő SSPE egyesület minden évben megrendezi a csehszlovák gyűjtők és exlibrisművészek találkozóját. Az 1975. évi találkozó színhelye a morvaországi Uherské Hradiste városka volt, ahol a két-negyaladó hazai résztvevő mellett külföldi vendégek is voltak, közöttük hatan magyarok.

ember 20-án kora délután a Hotel Moraviában gyűltek össze a résztvevők, itt volt a találkozó köz-
A jelentkezők megkapták a város címerét ábrázoló kis jelvényt (ezt a címert még a mi Mátyás
rk adományozta a városnak), a műsort és a vidéket ismertető kiadványokat, valamint a színvo-
00 példányban kiadott szép mappát, mely 11 szabadgrafikát tartalmazott, *Cyrl Bouda, Vojtech
k, Anna Grmelová, Dusan Janousek, Emil Kotrba, Ladislav Rusek* és mások műveit. A megnyitó
gtekintettük az általunk is jól ismert és szeretett *Grazina Didelytė* litván grafikusművésznő kiállít-
melyen ex librisek és szabad grafikák kerültek bemutatásra. A művésznő nemzetközi megbecsü-
hatjuk abból, hogy számos nyugati gyűjtő készítettetett vele ex librist. A kiállítás megnyitását kö-
PE egyesületi évi beszámolón szóba került az 1978. évi nemzetközi exlibris kongresszus megren-
nek kérdése is, melyre a csehszlovák egyesület még Bledben bejelentette az igényét. A megrende-
ésége, hogy legalább 300 hazai résztvevővel kell számolni, ehhez jön még mintegy 200 külföldi,
résztvevő elhelyezése pedig komoly problémát jelent. De reméljük, hogy sikerül majd leküzdeni
ségeket. A beszámoló után megkezdődött a csere, melyet csak a vacsora szakított félbe. Egyes
: még a késő éjszakai órákban is együtt voltak. A csehszlovákiai ex libris-művészek jó híre közis-
itt is láthattuk, hogy milyen nagyszámú, lelkes és aktív gyűjtőtársadalomra tudnak támaszkodni.
lénk gyűjtőélet kapta meg leginkább a külföldi résztvevőket.

V. CINYBULK litográfiaja

A művészek közül megjelentek többek között *Vojtech Cinybulk*, *Dusan Janousek*, *Otakar Marčik*, *M. Lesarová* és mások, de mi magyarok is vittünk magunkkal grafikusművészt *Fery Antal* személyében. Ő művei mellett nagy volt az érdeklődés a *Stettner*-lapok iránt.

Szeptember 21-én vasárnap félnapos autóbussz-kiránduláson vettünk részt. Az Uherské Hradišće melletti Staré Mestoban, mely városka az egykori Nagymorva Birodalom fontos helye volt, megtekintettük az ásatásokat, majd a szép erdős környezetben, sziklára épült középkori eredetű Buchlov várat kerestük fel. A vár utolsó urai Berchtold grófok voltak. A vár egyik szobájában a 48-as magyar szabadságharc emlékeivel találkoztunk. Majd utunkat folytatva a Berchtold grófok Buchlovice-i kastélyát néztük meg (ebből a családból származott az osztrák-magyar monarchia külügyminisztere, kinek nagy szerepe volt az első világháború kirobbantásánál.) A jól sikerült kirándulás után közös ebéd, majd a találkozó ünnepélyes bezárása következett.

Ezek a találkozók nagy mértékben hozzájárulnak a gyűjtők és művészek közötti szakmai és emberi kapcsolatok kiépítéséhez, ezért nagyon hasznos lenne, ha a jövő évi találkozón, melyet Olomoucból szándékoznak megrendezni, még több magyar cserélhetne ex libriseket és tapasztalatokat.

MATA JÁNOS

(Folytatás)

5.

ültával, 1940-ben élénkebbé vált a levelezésünk, ismét exlibris készítése céljából. Ez alkalommal or második könyvjegyet elkészítésére. Erről *Mata* írt részletesen 1940. május 15-én kelt leve-
Föhlífvom viszont a figyelmet a címzésekre, a megszólításokra és az ajánlásokra. Ezek közül a
t már idéztem. Ezekben *Matának* a latin nyelv és kultúra iránti szerelme, a régiségek iránti elfojt-
érezke tobzódott. Barokkosan áradó és a táblabíró világ hangulatát, de főleg a XVIII. század-
nesi kúriáinak latinos műveltségét idézi metszeteiben éppúgy, mint a levélcímekben és megszól-
an. Győzte idővel, tintával, kézírással ezeket az ódon társasági rekvizitumokkal bővített cir-
címzéseket és megszólításokat. Így írt barátainak.

ben kedvesen mókázott. Néha makámában kezdte, aztán váltott át rendes prózára. Segítőkész-
ellemző, hogy a levonatok elkészítésére is ajánlatot tett, amit csak azért nem fogadtam el, mert
Főiskolai Nyomdával dolgoztattam, lapjaim, könyveim is ott készültek és egy füst alatt lehúzat-
exlibriseket is. A kapcsolat a *Naszados* könyvjegy elkészítése után sem szakadt meg. Metszeteiből
s küldözgetett, főleg újévi üdvözlő és egyéb alkalmi lapjaiból.

második exlibrisemet 1940-ben készítette, az arról nyilvánított véleményem kissé fölbosszan-
nnál is inkább, mivel az elsőnél is a zsúfoltságot kifogásoltam. Válaszában természetesen a maga
ntját védte. Akármint magyarázta is azonban a maga igazát, ugyanez a kifogás más oldalról is fel-
Amikor az *Exodus* kiadó megbízásából *Kner Imre* a Nagykálói Fényes-féle krónika nyomdai ter-
el foglalkozott, az illusztráció miatt leveleket váltott *Matával*. Ezekben ő is utalt erre a szervezeti
ágra. Sőt arra is, hogy az erős fekete foltok túlságosan súlyossá teszik a könyv illusztrált oldalait.
nyanis túl sokat hagyott a fekete festéknek, holott a nagy mintaképek, *Dürer*, *Holbein* s a töb-
kább vonallal dolgoztak. Aki szemügyre veszi a *Nagykálói Fényes István* (1943) krónikájának
cióit, észreveheti, hogy *Mata* hallgatott *Kner Imre* megjegyzésére és ez meglátszik a metszetek
ebb mivoltán. Talán éppen a dolgok mélysége iránti filozófikus hajlama vonta maga után – túl a
rűbb” stílushoz való igazodáson –, hogy a kifejezésben is a súlyosabb,nehézkesebb formákhoz kö-
t, szemben a kezdeti korszak rajzosabb, levegősebb stílusával. Mindenesetre ez az exlibrisen kom-
s szempontból valamivel kiegyensúlyozottabba sikerült, bár ezen meg a fekete foltok uralkodtak

el. Azonban a kérdés körül kialakult párbeszédünk nem zavarta barátságunkat, s nem akadályozott bennem, hogy tovább megrendelődjen ne szerezzenek neki. Így került sor 1942-ben egy Pápán tanuló, de várra való tanítóképzős növendék, *Naszádos István* könyvjegyének elkészítésére. Az ezzel kapcsolatos levelezéséből *Mata* anyagi helyzetére és az exlibrist illető egyenmény nézetére is fény derül.

A *Naszádos István*-féle könyvjegy elkészítését megkönnyítendő, némi leírást adtam az exlibris leendő tulajdonosáról. Mi mást lehet ilyenkor támpontul nyújtani, mint a foglalkozás megnevezését és névadatokat a karakterre nézve. Nem azért, hogy a fametsző zsúfolja bele mindezt a könyvjegybe, hanem hogy mégis számotvehessen azzal, akinek rajzolja, illetve vési az exlibrist. Köztudomású, hogy éppen a tematikát illető előírások nehezítik a művész munkáját, kötik meg a fantáziáját s emiatt születtek azok a mesterkéltségek, amelyek nélkülözik a művészi találmányosságát mind a tartalomban, mind a megformálásban. Nem mintha a valódi művészek eleve gúzsba kötést jelentene a tematikai kivétel, hisz az ebből származó költségek ellenére is megmutatkozhat az eredeti művészi tehetség. Még tagadható, hogy az esetek döntő többségében az előterjesztett kívánságok bénítólag hatnak az alkotó munkájára. Ezt elkerülendő, nem kötöttem meg *Mata* kezét, sem a magam, sem a mások számára megadott exlibrisnél. A tematikát, a motívumok megválasztását is teljes mértékben rábíztam, de azt a kívánságot mégis tudtára kellett adnom, hogy pl. akt legyen-e az exlibrisen, vagy ne legyen. A kérdést részletezem, a lényeg az, hogy *Naszádos* esetében is csak a karakterre, a személyiségre vonatkozó szűkebb körű tájékoztatásra szorítkoztam. Azonban *Mata* ezt a tapintatosan előterjesztett körűl is soknak találta és mérgelődött miatta. Az igazság az, hogy minden, akár a legkisebb, s mégoly titkosan előadott észrevétel is gyakran meglehetősen művészgöggel fogadott. Különösebb nehézség az, hogy nem támadt belőle, noha *Mata* elég ingerlékeny, ezért hirtelenkedő és könnyen sértődő lélek volt. *Naszádos* könyvjegyéért 30 pengőt kért, ami azokban az években még mindig igen jó pénznek számított, s amit némi késéssel meg is kapott. (A magamét, mint levelében olvasom, előre elküldtem neki.) Ebben az esetben a késedelem oka nyilván a körülményekben rejlett: én Sárvárott, *Mata* Debrecenben, míg a levelek oda-vissza jártak, a dúc megérkezett, az exlibrist a rendelő elfogadta, aztán a pénz postára került, ez akár két-három hétig is eltarthatott. *Mata* két levele megírása között viszont egy hét sem telt el, de pénztelenségében érthető a türelmetlensége. Annyival is inkább, mert ebben az időben — 1942 szeptember-október — mint vonatkozó leveléből kiderül, katonáskodott. S ezen a ponton anyagi helyzetével is kissé bővebben kell foglalkoznom, mivel a róla szóló írások szokványos általánosságok elhasználta frázisoknál többet eddig még nem mondtak.

Anyagi helyzete a fiatalság és a névtelenség tanuló- és katonaezeit, valamint a családalapítás — 1934 utáni 1-2 évet leszámítva, nem volt annyira tűrhetetlen, mint amilyennek néhány róla szóló írás állítja. Illetve, ha időnként azzá vált is, mindjárt más megvilágításba kerül, ha okaival tisztába jövünk. A I. évfolyam Csongrádi Kör kitűnő műveltségű és szociális érzékű város főlevéltárnoka, *Csobán Endre* megnyitotta a fiatal *Mata* tehetségét, s elintézte, hogy szellemi szükségmunkásként fölvehesse a levéltárba. Így került oda művészünk 1937 elején teljes munkaidőre, ami akkor napi hat órát jelentett, havi ötven pengő kezdő fizetéssel. Rövid pár év múlva már előrelépett a hivatalnoki karba, az ugyancsak 1937-ben a levéltárba került költő *Tóth Endrével* együtt. Mint kinevezett hivatalnokok gyorsan emelkedtek a főtisztviselési ranglistán. Először 80, aztán 120 pengő fizetést kaptak, majd 1943-ban már elérték a 150 pengőt. (A munkaidő maradt a napi 6 óra.) *Mata János* is, *Tóth Endre* is régi iratokat rendezett, könyveket katalogizált, gyűjteményeket rendszerezett,¹⁰ miközben jutott idejük irodalmi törekvéseik ápolására. *Mata* itt szerzett magának kitűnő, régi, bordázott és merített rongypapírt próbanyomatnak. Az ódó kézzel merített — rongypapír az ő archaizáló stílusához remekül illett. Tekintve, hogy naponta legfőképpen négy óra telt el a hivatali munkával, az 50 pengős fizetés egy mai napi 8 órás és kezdő pedagógus vagy tanár fizetésének felelt meg. Ez az összeg, amíg *Mata* díjnyalká elő nem lépett és magasabb fizetést nem kapott, a család létfenntartási költségeit csak szűkösen fedezte, bár felesége ez alatt az idő alatt sem kényszerült otthonon kívüli munkakört vállalni, a családjának élhetett. Egyéb jövedelmi forrásból az alkalmi — üzleti — metszetkészítés, illusztrálás, cikkek közlése és (megbízásból) doktori értekezések írása kínálkozott. Első versei a *Szilágyosság* c. erdélyi lapban jelentek meg. Pár évig belső munkatársa a *Debreceni Független Újságnak*, arról azonban, hogy itt mennyi jövedelemhez jutott, nincsenek adatok. Egyetlen tanulmánya jelent meg *Németh László* Széchenyi-jéről, a népi mozgalom *Tiszán* c. — Debrecenben megjelenő — lapjában, amely, ha néha késve is, de szintén fizetett tiszteletdíjat, b

anyagi gondokkal küzdött. Dolgozott a *Bornemissza László* által szerkesztett *Tiszántúli Figye*. A *Számadás* c. lapnak egyetlen száma jelent meg csak, de abban is közölték három versét. Láttak napvilágot az *Exodus* kiadványaiban: *A másik ember* (1940), *A másik ember felé* (1942). Jelentek meg az *Uj Debrecen* c. kötetben is (1938).

Valószínű, hogy nem mindig készpénzben kapta meg tiszteletdíját, hanem több esetben könyv-

szerepei *Soó Rezső* *A mai debreceni grafika* c. igen részletes és alapos tanulmányában *Matát* még "amatőrök" között említette, addigi, tehát az 1934-ig elért munkássága alapján. Valóban éppen az ak megemlítette, jelölül annak, hogy a művész akkor legfőljebb a kezdő hírében állhatott.¹¹ Az első megjelent *A Husz fametszetű könyvjegye* a magyar *Parnasszusról* viszont már kirobbanó, kész munkának mutatja a kezdő *Matát*. Ha mármost fametsző munkásságát 1934-től számítjuk, akkor a *Husvihar* könyvjegye (1937) jelzete – Op. 80. – alapján művei, főként exlibriszei számát 1937-ig kb. 60-ül lehetjük, ebből évenként kb. 15-20 fizetett műre biztosan következtethetünk. A könyvjegyekből napra eső átlag 20 pengő egymagában nagyrésztben fődözte a kezdeti 50, a későbbi 80 stb. összegű díj és mellett támadó hiányt.

Ellet nem lebecsülendő az a tétel sem, amit az alkalmi grafikák jelenthettek a számára. Ezekből díjaztak-csurrantak kisebb-nagyobb összegek. Bizonyítékul hivatkozni lehet idevágó grafikáinak világ jelentős számára. Lehetséges, hogy közülük néhány ajándékba készült, de például az *Szatmár-vidék* való *Hermann Tibor* likőrgyáros 50 pengőt fizetett *Matának* üzleti grafikáért.¹² Az *Exodus* szignetszerű rajzokért ha mással nem, könyvvel bizonyára fizetett, hisz e célra a kiadók bőven voltak fölös példányokat. Az illusztrációkért készpénzzel fizetett. (*Arany János*: *Toldi*, *Fazekas*, *Ludas Matyi* stb.). Az újévi, születési lapok zömének ellenértékét nyilván készpénzben kapta a díjazólaktól.

Arany Kör (*Csobán Endre*) levélfejet rajzoltatott vele, emblémát és a *Kör* kiadványai kartonfedelére díjazta. Nemcsak *Matát* segítette ilymódon, hanem a fiatal költőket és a prózáírókat is, műveinek kötetben, vagy antológiában való megjelentetésével. Anyagiilag jelentősen támogatta *Tóth Endre* *Husviharban* c. verskötetének kiadását, amelynek a fedelén *Mata János* fametszetével találkozunk. Díjazta *Harsányi László*: *Futunk az égi tűzzel* c. posztumusz verskötetét (1942), ugyancsak *Mata* fametszetével.

Csobán Endrének volt egy asztaltársasága, amely időnként meghívót bocsátott ki összejöveteleire. M egy ilyen lapot *Mata* linómetszete díszített, *Csobán Endre* rendelte tőle. ("Ser élvezeti lapok"-nak vették Őket.)¹³ *Mata* minden bizonnyal ezekért is megkapta a maga tiszteletdíját.

1940-től *Mata* töltötte be az egyetemen a román nyelvű lektor szerepét, amiért szerény tiszteletdíjat kapott.

Panaszai között írja, hogy száz pengőért írt meg egy-egy doktori értekezést. Erről azonban tudni kell, hogy a "Dr" cím elnyeréséhez nem kívántak komolyabb szellemi erőfeszítést, többnyire megelégedett egy 20-30 gépelt oldalas szerény tanulmánnyal (a lusták, a tehetségtelenebbek mással iratták meg), úgy hogy ez a száz pengő végeredményben mai pénzre átszámítva egy egy éves munka mai legmagasabb tiszteletdíjának felelt meg. *Mata* a kortársak visszaemlékezései szerint elég sok ilyen értekezést írt. 1930-1940 közötti években 100 pengőből egy többgyermekes család szerény, de tisztességes körülmények között megélhetett. Szükségszerű nyomorról azonban 1937 óta *Matánál* nem beszélhetünk, mert ha időnként előfordult is súlyosabb zökkenő, ami nagy jövedelműeknél is megeshet. Sok függ ugyan a pénzzel való bánni tudástól, a beosztás "művészetétől". *Matánál* az anyagi zökkenőket egyrészt okozta, hogy aránylag későn jelentkezett – katonaság és egyéb okok miatt – s a dolgok természetesen rendje szerint is évek kellettek volna ahhoz, hogy a családalapítással, lakásberendezéssel, aztán gyermekek születésével együttjáró gondokkal párhuzamosan jövedelme is emelkedjék, majd megfelelő szintet elérjen. Ehhez a "kifutási" idő – *Mata* számára – viszonylag kevésnek bizonyult.

Mindehhez tudni kell, hogy *Mata* gyűjtőszervevénye nemcsak könyvekre irányult, hanem úgyszólván mindennemű régiségre, még fegyverekre is. Rendszeresen kijárt a debreceni zsigóvárosra (zsigogóra), ahol olcsón lehetett hozzájutni régi könyvekhez, avult fegyverekhez. Ez a gyűjtőszervevény érthető az olykor fajta kultúrembernél, amilyen *Mata* személyében áll előttünk, aki szervesen és tudatosan állt a hagyomány talaján és az újszerűséget nem a múlt megtagadása árán testesítette meg. A gyűjtőszervevény azonban pénzt kívánt, noha a jövedelemből még az exlibris-készítést is figyelembevéve, csak a család eltartásához szükséges – és már vázolt – tisztességes létalapra futotta. A gyűjtés pénzt vont el a család eltartására szükséges összegből, panaszai közt azonban erre nem hivatkozik. De hát a művelt embernek joga van, sőt kötelessége is a szellemi kultúra javait gyűjteni, amihez viszont megfelelő jövedelem kívánatik. Mire *Mata* ezt elérhette volna úgy, hogy miatta az otthon ne lásson gondot, ebben már a mások világháború, majd a korai halál megakadályozta.

i fejlődése és filozófiai tanulmányai érdekében is szüksége volt mellékkeresetre. De mert vala-
 ien pályánkra még rá sem lépő, vagy azt éppen hogy elkezdő fiatalok voltunk, csak keveset tehet-
 te. A Naszádos István-exlibrisz rendelés is elsősorban segítő szándékból fakadt.

ak miatti nem mindig kellően indokolt türelmetlenségét, ebből fakadó kitérőseit maga is megbán-
 veleiben vissza is vonta: 'Vadkani' természetén valóban nehezen tudott uralkodni. Maga látta ká-
 niak a benne is meglevő művészgőgnek, amit látszatszerűkedése sem tudott eltakarni, s amitől
 em is akart szabadulni. Ennek a magatartásnak a gyökerei nálunk még a századfordulóra nyúl-
 szá. A költő, a művész elvárta, hogy a társadalom leboruljon előtte. Más szóval: *Mata* is elvárta,
 djanak róla, kérjenek tőle verset, kéziratot – önként maga ritkán jelentkezett, mert ezt nem tar-
 öltőhöz, művészhez, tehát magához illőnek. Nevezhetjük ezt egyszerűen túlzott önértetnek, ak-
 szemléletbeli tévedés, aminek mindig az issza meg a levét, aki gyakorolja. Azt hitte, hogy az al-
 kodás már megalkuvás és a hajlékonyságnak azt a finom árnyalatát, ami sokszor elősegítője a he-
 l megvalósításának, nem ismerte. Különböztetn jórát tudott lenni és valóban nem a köny-
 súlyú ember típusát szaporította mélyen érző szívvel és pallérozott elméjével.

Szj Rezső

(Következő számunkban folytatjuk)

ek

n Endre levele Szj Rezsőhöz, 1969. márc. 21.

3 Gábor levele Szj Rezsőhöz, 1969. július 5.

erei Soó Rezső: A mai debreceni grafika. Debrecen 1935.

yhárt Béla közlése 1969. május 8.

ÉVKÖNYV

A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA
GRAFIKAI OSZTÁLYÁNAK MUNKÁIBÓL
MEGJELENT KIADVÁNYOK

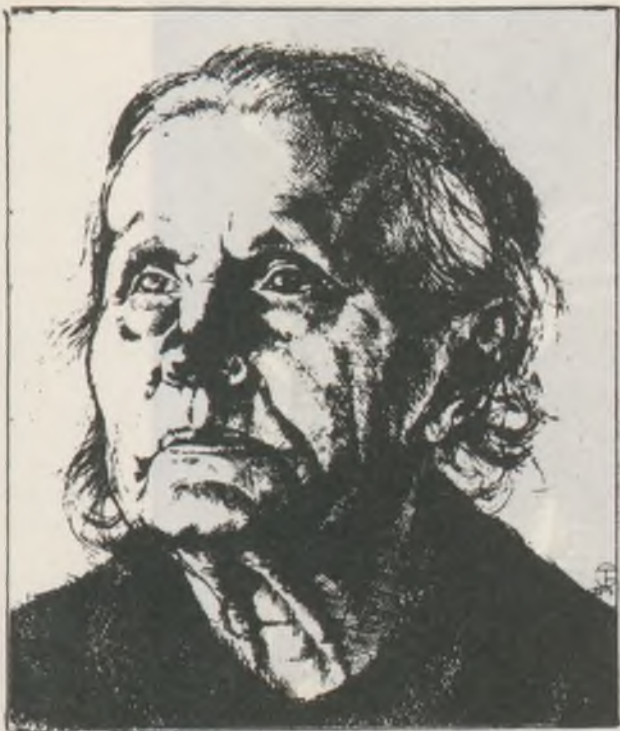
Nagyjából a két világháború közötti időben, pontosabban 1932 és 1948 között megjelent tíz kiadványról szólnunk, amelyek a Képzőművészeti Főiskola Grafikai Osztályának munkáit mutatják be, évenként folytatódóan, de nem folyamatosan: iskolai évek szerint. Az első megjelent 1932–33-as tanév vége Budapesten (VI., Andrássy út 71.). Az utolsó összevont példány az 1945–1948-as évek anyagát állította össze. 1938-ig folyamatosan jelenik meg az első hat kötet, az 1939–1940. években szünetel, majd 1941-ben megjelenik a hetedik kötet. A második világháború éve alatt jelenik meg a nyolcadik kötet kilencedik kötet 1942 és 1943-ban; az 1944-es kötet elmarad. A háború befejezése után 1945-től 1946-ban, 1947-ben nem jelent meg kiadvány, összegezően 1948-ban a tizedik kötet jelent meg. Az összes kiadványok *Varga Nándor Lajos* főiskolai tanár szerkesztésében jelentek meg, negyedréteket tartalmazó kötetekben, japán fűzéssel.

Érdeemesnek tartom, mielőtt a fenti mappákat bővebben ismertetném, megemlékezni röviden az osztály grafikai gyűjteményéről, amely azt hiszem, mint egység, a múlté, részben megsemmisült, részben elkallódott. A gyűjtemény első magját képezte *Olgayai Viktor* tanársága alatt gyűjtött anyag, részben növendékek munkáiból, részben az osztályon dolgozó művészektől, mint kültagoktól szerzett anyagból. Tehát időrendben mondhatnánk azt, hogy az első világháború előtti anyag. Ezt az anyagot kiállítások és bemutattam 1942 őszén a Főiskolán. E gyűjtemény anyagában szerepeltek a régi múzeumi anyagok (*Wiedemann, Falk, Ehrenreich, Czetter, Barabás* stb. munkái) kívül az akkor élő művészek munkái, így: *Nagy Sándor, Dobai Székely Andor, Székely Árpád, Rippl-Rónai, Vida Árpád, Tildy Gyula és Kálmán, Angyal Géza, Dobi Jenő, Olgayai Viktor, Krón Jenő, Dienes János* stb. munkái.

A nagy gyűjtemény második kiállítására folytatódóan került sor kisebb időközökkel, ebben az új generáció mutatkozott be, a háború utáni 1920-as évek anyagával. Rézkarcolt és rézmetszetek változatos új szellemű felvonulása volt ez a magyar grafika történetében. Alig van művész, akinek a korszakánál ne lenne grafikai hagyatéka, majdnem azt mondhatnók, hogy mindenki rézkarcolt. Hangsúlyozottam, mondok, hogy rézkarcolt, mert a harmincas években kissé megváltozott a mezőny, inkább a fametszet

IGA Mátyás
tszete X2 - 1935

GULYÁS Ferenc
nyfej - rezkarc C3 - 1937

észi feladat. A gazdag tárházból néhány nevet említhetnek, rangsorolás nélkül: *Rudnay Gyula, s Gyula, Aba-Novák Vilmos, Szőnyi István, Varga Nándor Lajos, Patkó Károly, Krmetty János, lenő, Szobotka Imre, Komjáti Gyula, Kaveczky Zoltán, Molnár C. Pál* és a többi érdemes műlt még egy kiegészítő része is a gyűjteménynek, a rajzi gyűjtemény, amelynek érdekessége az gy a főiskola tanárainak rajzait és aquarelljeit tartalmazta. És végül a gyűjteményhez tartolső sorokban említett grafikai Évkönyvek. Mi lett a gyűjtemény sorsa, nem tudom, valószínű, ársadalmi és állami átalakulás lázában (1948), nem volt idő áttekinteni hasznát vagy kárát, s zóródott.^x

★

ik, hogy a mappákról szóló bővebb ismertetésemnek hármastagozása van. Meg kell ismerzatosságot, művészi és pedagógiai vonatkozásait, s mindezekon kívül ismertetni kell az évek r előkerült kisgrafikai lapokat. A fő célt tekintve jelen tanulmányunkban ki kell térni új fogalmazásra, a "kisgrafiká"-ra. Általános használat szerint a grafika gyűjtőfogalma alá tartozk a művészi lapok, képek, amelyek nyomtatás útján, a művész sajátkezűleg készített nyomól készülnek (fadúc, rézlap, kő, alumínium stb.). Ujabbban pongyolán néha még a szakemberek okat is a grafika körébe sorolják, holott ezek közvetlen kifejezés eredményei, sőt, hibásan néha i dobozba kerülnek a vízfestmények is.

ljárásokról készült nyomatok a XIX. század második fele előtt számozatlanok voltak. A számo követelmény. Síknyomásnál különösen, amikor csak kis példányszámú levonatokat helyeznek ai gyűjteményekben. A követelmény még a fametszetekre is vonatkozik. Ködösödő szakmai t mutat a "kisgrafika" elnevezés is. Valójában nem szakmai meghatározás, mert az összes nemes műfajokban is jelentkezik, de jelen lehet mechanikus eljárásokban is. Inkább tárgyi meghatá-

mény hivatalos katalógizálás után valószínűleg a Magyar Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményébe került.

ŐSZ Dénes - Festőné - Könyv
fametszetek - 11

rozó, tartalmazhat alkalmi lapokat, üdvözlő lapokat, ex libriseket, méretre 9x12 cm-nél nem nagyobb. E fogalmazásba még beleszól a gyűjtő személye is. Alkalmi célra készülhet rajzról műdúc (különösen a könyvkiadásban) és ennek nyomdai úton készült levonatai grafikai lapként sorolhatók. Talán azzal a különbséggel, hogy ezek nem jelentik az eredetiséget, még akkor sem, ha aláírással látják el őket. A nyomdai grafika nem azonos a művészi grafika fogalmával. Erre a területre nem térünk ki.

Elég felverte az ellen a tisztatlanság ellen, igyekszem (sine ira et studio) végignézni a harminc-negyven évnyi elötti lapkötegeket. Ugy látom, sikerült valami érdekeset megrögzíteni a múltból, a grafikai osztály működéséből. Egyik előszómban írtam ott, hogy a cél, bemutatni valamit abból az erjedésből, ami a félévekben szükségszerű. Ilyen távolságból rámutathatunk sajátosságokra, anélkül, hogy bizonyítást terültre tévednénk. Oktatási céloom a szabad szellemi levegőben való alkotás volt, az anyag tisztelt mesteriség szeretete, az ősök megbecsülése és ezzel kapcsolatosan bizonyos foku műhelymunka. szolgálták az évenként megjelent mappák, amelyeket a hallgatók saját kezűleg nyomtattak, mely eredeti nyomóformákba öntötték azokat. Ki jobban, ki rosszabbul, de törekvéseikben mindnyájan őszintén nyilatkoztak meg. Még a rajzi hibák sem voltak fontosak, ha mögöttük ott csengett valamely művészi magból. Ne nézzük e lapokat mai szemmel, hisz a mai lapokban is vannak rajzi hibák. Nem követeltem és nem kívántam tárgyi megkötöttséget hallgatóim munkáiban. Teljesen szabadon "tartalom kényszerítés nélkül" saját maguk szabta területen mutathatták be erejüket. Az évkönyvek folyamatoságában oktatási fogások is észrevehetőek, megadott feladat formájában. Feladatok pl.: körbe komponált két alak, két akt, megadott szövegkép, biblikus kompozíció, másolás japán fametszetekről stb.

A mesterségbeli feladatok gyakorlását csak részben tudta bemutatni az évkönyv, mégpedig azért, mert az osztály felszerelése és adottságai nem voltak megfelelőek. Láthatóan a mappák is ezt bizonyították, mert kezdetben a betűszöveget is linóleumba metszették; továbbá, hogy a magasnyomatás az uraldó alakzat. Kisebb számmal jelentkeznek rézkarc, a rézmetszet, míg a síknyomatás teljesen hiányzik. Ez utóbbiak nyomtatása körülményesebb, több időt és főleg helyet kívánnak.

Leány ceruzával
- linómetszet X3-1934

Asszony cicával
fametszet X2 - 1936

...vontatás felszerelése megvolt, helyiség hiányában azonban gyakorolható nem volt. Csak be-
sal került ismertetésre, s néha egy-egy hallgató kísérletezett vele. Végeredményben az oktatás
tésére szükségessé vált egy "printer" személye, aki az összes eljárásokhoz értett és nyomdailag
a válhatott a szakosztálynak. Sikerült e célra megszerezniünk *Tarjáni S. Jenőt*, aki mint mű-
etű az utolsó mappáknál vett tevékeny részt, irányítva a fiatalokat. A másik cél, hogy művészi
mai ismertető dolgozatok szülessenek, kevésbé valósult meg; bár néhány igen értékes tanul-
utatja, hogy ezek tartalmilag mind jó irányba mutatnak.

...célok a grafikai osztály belső szellemi szerkezetére mutatnak reá. Ezen kívül egy távolabbi
vezérelt, hogy a kiadványok eljussanak más országokba is. Próbálkozásom nem sok vissz-
talált, alig kaptam válaszokat, s azok egy része nem ütötte meg a főiskolai mércét. Így ma-
maradva sem keserített el a negatív eredmény, a sorozatot tovább folytattam egyszerű formá-
melyből azt hiszem a művészi tartalom sohasem hiányzott.

★

...GRAFIKA szempontjából a főiskola grafikai osztályának évkönyvei nem tartalmaznak számot-
ennyiségben ex libriseket és alkalmi grafikákat. Tágulna ez a kör, ha az illusztráló grafikát is
lnánk. A kisgrafikák leírását a következőkben adom, megközelítőleg időrendben.

SINKÓ Károly fametszete X2

Whitney Arthur Harold fametszetei (x2)

1. Ex libris F. Fellegi (68-45 mm, 1934)
2. Ex libris Olasz Ella (85-48 mm, 1934)
3. Ex libris Szabó J. (105-54 mm, 1934)

Sinkó Károly fametszete (x2)

4. Ex libris Rákos Éva (58-50 mm, 1935)

Iván Szilárd fametszetei (x2)

5. Ex libris Petrikovits László (78-60 mm, 1936)
6. Ex libris Dr. Petrikovits László (52 mm-es kör 1936)

Iscserekov (Istenes) András fametszetei (x2)

7. Ex libris Tóth Pál Márton (55-55 mm, 1939)
8. Németh Tibor könyve (75-45 mm, 1939)
9. Faragó Gábor dr. könyve (80-35 mm, 1939)

Bokor Ágnes fametszete (x2)

10. Ex libris Bokor Ágnes (60-40 mm, 1939)

Ősz Dénes fametszetei (x2)

11. Kiss László könyve (72-154 mm, 1941)
12. Ex libris Spányi Ilona (72-45 mm, 1940)

(*Varga N.L.*: A fametszet c. könyvében is megjelent)

És végül egy alkalmi lap:

Tenkács Tibor fametszete (x2)

13. Karácsonyi üdvözlét (130-95 mm, 1938)

IVÁN Szilárd fametszetei

A szerzők közül legfejlettebbek voltak *Iván Szilárd*, *Ősz Dénes*, *Tenkács Tibor*. Mesterségi vonal *Whitney* viszi a pálmát kristálytisza adagolású linóleum metszeteiben. *Iván Szilárd* kiforrott, érettségének jövőbe nyúló ágait nem tudtuk követni. Negyven év távlatából alig vesszük észre bővülését csobogását grafikai tehetségének. *Ősz Dénes* is teljesen elkanyarodott teremtő grafikai életétől, melyben néhány kisméretű alkalmi lap szerepel az utóbbi évek folyamán.

Hogy beszámolóm ne csak felsorolás legyen, valójában két csoportra kell osztanom a hallgatók térbeli és síkbeli felfogásúakra. És ez kisebb-nagyobb eltéréssel végigkíséri őket későbbi évek folyamán. Ez a felfogás festői elgondolás alapján is alkotói utakra is fényt vet, a grafikai mű éppúgy sugároz, az alkotó egyént, miként a kép.

EKOV András és WHITNEY Arthur Harold fametszete X2

ni látásmód összefügg a művészi kifejezéssel. Ez az adottság ismétli a fejlődő művészt, s viszi alkotó elemeit. Negyven-ötven év távlatla is ebben erősít meg bennünket. Az első évek 1932-és az utolsó évek 1940-es éveit között eltelt 15 év a későbbi évekre is utal. 1975-ben írom e így bizonyos értékek lemérhetővé váltak.

terint nem is kell különválasztani a mély- vagy magasnyomatást vagy síknyomatást: a művészi nény egyező mindegyiknél. Rézkarban térlátásuaknak számíthatók: Bartha László, *Gulyás bach) Ferenc, Ősz Dénes, Élesdy István*, és ha röviden jellemezni akarjuk őket: *Bartha* dinamikus elbeszélő, *Ősz* lírai, *Élesdy* leíró. Rézmetszetben *Pomogáts Béla* szerepelt, aki síklátású volt. zsi meglátás szélesedett a fametszet és a linóleum területén, a nyomtatás lehetőségei is segítety többen jelentkeztek a fenti műfajokban. Bö névsort nyújtanak a mappák mindkét meglátású ban. A térlátásuak a magasnyomatásban: *Patay Mihály* (meghalt 1956), *Endrédy György, Gyula, Nagy Ödön* (meghalt 1942), *(Aron) Nagy Lajos, Szervánszky Jenő, Ősz Dénes, Tenkács ar (Theis) István* (meghalt 1973), *Iván Szilárd, Köpeczi Bócz István, Dely István, Erdősi Tibor, Mátyás, Fekete Géza, Lukács Ágnes, Szinte Gábor, Imre István, Bod László*. Keverten is megje nagy részükben sík látásuak: *László Gyula, Koffán Károly, Sinkó Károly, Tahi Tóth Nándor, r H.A., Lázár Pál, Karay Gyula, Cseh István, Diskay Lenke, Domján József, Doór Ferenc, Perei Zilahi Edit, Kós (Kirschler) Lajos, Selényi Ferenc*. Mindkét csoport tagjait nagyrészben időrendolhatom fel. Mindez nem jelent határokat, s egyik látásmód kapcsolódhat a másikkal bizonyos on, ha ez nem a stílus rovására történik. Ismertetésünk további célja nem az, hogy egyéneknént ik meg a hallgatók további fejlődését a főiskola elvégzése után. Mégis néhány nevet kiemelve elhatunk a látásmód továbbvitelére.

ilárd festői úton, stílustartóan haladt, *Varga Mátyás* a szcenikus és keramikus szerepében haladt *Köpeczi Bócz István* a diszlettervezés területén tűnik ki, *Szinte Gábor* és *Ősz Dénes* festői terü-lelédött tovább. A másik csoport kiemelkedően diszltményi és stilizáló törekvésekben megy *Szétágazóan más lett László Gyula, Koffán Károly, Diskay Lenke, Domján József, Perei és a bábosá lett Kós Lajos* munkássága.

ében az évi kiadványok műhelymunka keretében születtek meg. Összetett tevékenység kereté-álló elképzelések, mesterségbeli gyakorlattal. A kézimunka tisztelete és a kis példányszám, a példány is ezt bizonyítják. Az első példányokban a szöveg is metszet volt. Lényeges az volt, lapok tanári javíthatás nélkül jelenjenek meg, ne egy tanmenet bemutatását szolgálják. Az is nem a művészi kiterjedést akarta befolyásolni, hanem inkább tárgítani a lehetőségeket. A ziciós feladatok erre mutatnak rá; alkalmazott tárgyi feladatokban miként helyeződhet el felfogás, és a nyomtatás ősi szépsége. További cél volt még kikerülni pedagógiai modorosságot, ilyen fajta kiadványok ritkán tudnak elkerülni, mentesülni az akadémikus hangtól.

ad témaválasztás egyben rámutatott arra, hogy az ifjúságot sok minden érdekli, így, aki végig- a mappákat, megtalálhatja benne a kor fölvetett kérdéseit is, a munkásság hivatottságát, a ság megértését, valamint az értelmiség alkalmazkodását.

Varga Nándor Lajos

MAGYAR EX LIBRIS-MŰVÉSZEK OEUVRE-KATALÓGUSAI

Művészek munkásságának átfogó megismeréséhez sokszor nélkülözhetetlen egy olyan mű, amely alkotásait felsorolja és közli a rájuk vonatkozó adatokat. Az ex librisek és más kisgrafikák g is rendszerint érdekli, hogy az előttük lévő lap hol helyezkedik el alkotója munkásságában és egy ilyen talógus gyakran segít a beazonosításban is. Sok gyűjtő meg kívánja szerezni kedvenc művészeinek mennyi fellelhető kisgrafikáját és ilyen esetben nélkülözhetetlen az oeuvre-katalógus, opus-lista jó magyar névvel munka-sor (helyes lenne, ha ez menne át a köztudatba). Ez ideális esetben tartalmú mű készülésének idejét, technikáját, méretét, szövegét, jelzését, témáját, esetleg a kiadott példák mot, közlési és reprodukálási helyet, irodalmi utalásokat. Természetesen a katalógusok rendje ezeknek az adatoknak csak egy részét közlik.

Az alábbiakban a művészek betűrendjében közöljük az eddigi nyilvánosságra hozott, vagy feldolgozott álló katalógusok adatait, esetleg pár megjegyzés kíséretében. Az összeállításban a következőkban szereplő művekre utalok:

A Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyve 1959–1969. Budapest, 1969. Szerk.: Galambos Ferenc (A továbbiakban röviden: KBK Évkönyv)

Varga Nándor Lajos: Adattár a magyar művészi grafikához. I. kötet: Budapest 1937. II. k. Budapest 1945. III. k. (Kézirat, összeállító Semsey Andor) (Röv.: Varga: Adattár)

Klaus Rödel: Bibliografi over europaeiske kunstneres Exlibris 1967–1973, Frederikshavn. (Röv.: Rödel 1967 stb.).

Folyóiratok:

KBK Értesítő (KISGRAFIKA) 1962-től, Budapest
Magyar Exlibris, 1935–1936, Debrecen
Kisgrafika. MEGE Értesítője, 1937-1944 Budapest.

1. *Bajor Ágost*: K.B.K. Évkönyv: B.Á. kisgrafikáinak katalógusa. (1918-tól 1955-ig 151 mű). Összeállította: Illyés Sándor László és Semsey Andor. (Illusztrációként a szerkesztő egy nem Bajor Á. készített ex librist közölt tévedésből). B.Á. grafikai műveinek teljes adatsora (méretekkel): Magyar Adattár I. és III. k.
2. *Bordás Ferenc*: 1937-től 1968-ig készített ex libriseinek sorát Semsey Andor összeállításában Magyar A Arte do Ex-libris 1968. évi 3. száma (122 mű); folytatása: Rödel 1968, 1970-71 (op. 132-133). Ezek az összeállítások kiegészítésre szorulnak.
3. *Diskay Lenke*: Ex librisei és alkalmi kisgrafikái. Katalogus, Budapest, 1966. december. Az Országos Széchenyi Könyvtár kiállítása. (70 kisgrafika adatai). Ezt a sort ismétli és folytatja: K. Rödel: Lenke Diskay. 1967. Frederikshavn (114 exlibris és alkalmi grafika adatai). Részben újra közölve ill. folytatva: Rödel 1967–1973 (op. 226-ig).
4. *Drahos István*: K.B.K. Évkönyv: D.I. exlibrisei és alkalmi grafikái. (Oeuvre-jegyzék). Összeállította: Galambos Ferenc. Méretek nélkül, a művész számozása alapján (1936-tól 1942-ig 135 mű; 1948-ban a művész újra kezdte a számozást, 1968-ig további 735 mű. A katalógus külön kiadása (azonos számozással): Galambos Ferenc: Drahos István exlibrisművész (1895-1968), 1968, hely nélkül (a valószínű szerkesztő: Szentés, F.k.: Hegedűs Katalin).
5. *Fery Antal*: F.A. fametszeteinek adatsora (ex librisek, alkalmi grafikák) Szerencsi Helytörténelmi Múzeum, 1970. Összeállította: Farkas István, Semsey Andor stb. (1969 év végéig 607 mű). Részben ismétli és folytatja: Rödel 1967–1973. A teljes katalógus a művész összeállításában kéziratban.
6. *Gáborjáni Szabó Kálmán*: A M.E.G.E. II. kiadványa (G.Sz.K. könyvjegyei, 1934. Budapest) 40 exlibrisét sorolja fel. A felsorolást folytatja a Magyar Exlibris I.évf. 1.száma, ugyanezen folyóirat II.évf. 1.száma újra közli és kiegészíti ezt a sort (76 mű). A K.B.K. Évkönyvben közölt munkasort (összeállította Semsey Andor) 103 lapját ismerteti, méretek nélkül.
7. *Kaveczky Zoltán*: Ex libriseinek adatait közölte a belga Graphia folyóirat 1962. évi 16. és 1966. évi 32. száma (összesen 60 mű). Összeállította: Semsey Andor, ugyanő a K.K.K. Évkönyvben kiegészítette új összeállításban, de méretek nélkül közölte. Ebből a sorból kimaradt és pótlandó: 10/a (1962) Palásthy Lajos könyveiből. 1959. C 3.

Z Márta linómetszete X3

VARGA Nándor Lajos fametszete X1

asz Márta: A L'Ex libris Francais folyóirat 1966/3.száma az 1936–1965 évekből 39 ex librisét sorolja fel, Semsey Andor összeállításában, méretek nélkül. Ujabb ex libriseit I. Rödel 1967, 1969, 1970–71, 1972. (A sorszámozás évenként újra kezdve.)

ma Lajos: Nagy Sándor és K.L. ex librisei. Kiállítás az Iparművészeti Múzeumban (1970. nov.) a N.E.L.K. alkalmával. A kiállítást rendezte és a kéziratos katalógust készítette Semsey Andor (61 ex libris adatai).

gyi Gyula: Rödel 1970-1971, 1972, 1973 (op. 52-től 105-ig (a teljes leíró katalógus sajtó alárendelésében). (A Arte do Ex-libris, Porto).

yhárt József: A Magyar Exlibris I.évf.1.sz. és II.évf. 4.sz. összesen 24 rézkarc, 73 fa- ill. linószetű ex libriséről és alkalmi grafikájáról ír. Klaus Rödel – István Réthy: Josef M. (Frederikshavn 1963.) c. kiadvány 256 kisgrafikáját sorolja fel. Ez az összeállítás hiányos, ezért Lenkey István a művészeti munkásságát újra feldolgozza.

Arisztid: Az A Arte do Ex-libris 1971. évi 6. számában Galambos Ferenc közli az 1958 – 1968 között készült 138 fametszet listáját, méretek nélkül.

Sándor: I. Kozma Lajosnál. A kéziratos katalógus (méretekkel) 36 mű adatait közli, kiegészítve a Magyar Grafika Értésítő 1969. dec. számában Galambos Ferenc által közölt sort.

Mihály: A Kisgrafika Értésítő 1967. májusi száma 14 ex librisét sorolja fel (Semsey Andor); Faszeteinek teljes leíró katalógusa: Varga Adattár III.k.

ványi-Román Károly: R.-R.-K. könyvjegyeinek és alkalmi grafikai lapjainak időrendi felsorolása. Kiállította: Dr. Arady Kálmán. Budapest, 1937. A MEGE Értésítője különszáma. 1920-tól kezdve + 12 lap adatait közli, méretek nélkül.

STETTNER Béla linómetszete X3

NAGY Arisztid fametszete X2-1

16. *Rozsnyai Kálmán*: R.K. könyvjegyeinek felsorolása. MEGE Értésítője 1938. 1–3.sz. (P.T.= Pintér Tibor összeállítása, 1899-től 1913-ig 141 könyvjegy, méretek nélkül.)
17. *Stettner Béla*: S.B.ex libris kiállítása 1969.november Orsz.Széchenyi Könyvtár. A katalógus 1958-1959 kisgrafikájának adatait közli. Folytatja: Rödel 1970-71, 1972, 1973 (op. 277-ig). A teljes javított katalógus a művész összeállításában kéziratban.
18. *Szoboszlai Mata János*: A Magyar Exlibris II. évf. 4. száma 56 fametszetű és 1 tollrajz ex libris valamint 6 alkalmi grafikáját sorolja fel, ebben a számban nem szerepelnek a "Húsz fametszetű könyvjegy a Magyar Parnasszusról" c. kiadvány lapjai. A művész munkásságát Szij Rezső dolgozta fel, tőle várjuk a minden tekintetben kielégítő oeuvre-katalógust.
19. *Vadász Endre*: Oeuvreliste V.E. (Budapest) V. Visegrádi u. 21. — Exlibris und Gelegenheitsgraphik c. nyomtatvány (é.n.,k.n.) 1939-ig a művész 250 művének adatait tartalmazza. Folytatása: Varga Adattár II. (1942-ig). Ezzel a kiegészítéssel összesen 303 mű. Kívánatos lenne az újrafeldolgozás.
20. *Varga Nándor Lajos*: V.N.L. ex librisei, Budapest, 1970. Összeállította: Semsey Andor. Magánnyomtatvány, a későbbi években pótlapokkal. Továbbá: Kiállítás Varga Nándor Lajos ex libriseiből. 1971 Szeged (Katalógus). Ez a katalógus 80 ex libris adatait tartalmazza. (A 67. sorszám után a művész változtatásokat eszközölt a sorszámozásban.) A teljes grafikai munkásság adatsora: Varga Adattár I-II-III. Lásd még Rödel 1970-1973

Semsey Andor

GYÜJTŐK FÓRUMA

DEBRECENBE KÉNE MENNI...

entünk, a ceglédi KBK minden évben létrehoz egy-két találkozózt, látogatást. Szödésem — és a tagság egyetért ezzel —, szükség van az ilyen jellegű összejövetelekre. A szemé-lálkozók, a baráti együttlétek örömen túlmenően tapasztalat és eszmeeszerékre is alkalmat ad-onklvül grafikai lapok is szépszámban gazdátcserélnek. egyében kerülhetett sor Cegléden a II. Országos KBK Találkozóra ezév április 20-án, amely igazol-ny van rá. A művészetszeretők fáradságot nem ismerve, az utazás kényelmetlenségeit is vállalva el-k, -eljöttek. es levélváltások *Lenkey István*nal, a debreceni titkárral, — időpontegyeztetés után május 11-én ggel a ceglédi vasútállomáson gyülekeztünk; tizenketten jöttünk össze, szálltunk vonatra s in-k Debrecenbe, az Ajtói Dürer kisgrafikabarátok köréhez. receni vasútállomás épülete előtt már várt bennünket *Várkonyi Károly* grafikusművész. Már mesz-észrevettük "mokány bajszos" barátunkat. A viszontlátás örömen túlesve az Ő kalauzolásával in-k a "tetthelyre", a Pedagógus Művelődési Házba, ahol *Lenkey Pista* fogadott. A ceglédiek nevé-y "speciális" ceglédi oklevelet adtam át, amely hivatott volt ezt a látogatást megöröklteni. beszéltnél korábban érkeztünk. Így több idő jutott, hogy *Lenkey* barátunk *Várkonyi*-művekből lftott kis kamarakiállítását végignézhessek. zben jöttek a helybeliek. Megismerkedés után előkerültek az alkalmi grafikaiak, amelyeket *Menyhárt* , *Várkonyi Károly* és *Nagy László Lázár* készítettek, de a saját lapok is. Közben *Lenkey Pista* kként üdítőitalokat és kávét "szolgált" fel tálcán, amelyet bámulatraméltó ügyességgel egyensü-

VÁRKONYI Károly fametszete X2

Előző oldalon NAGY László Lázár fametszet

Mindannyiunk öröme új vendégek érkeztek: *dr. Kertész Dénesék* Cibakházáról, valamint *Szegei Tóth Rózsák*. Az így felgyarapodott társaságban folytatódott az igen élénk beszélgetés és a cs Olyannyira, hogy észre sem vettük a délelőtt elmúlását, csak a Nagytemplom harangjának hangjár ébredt gyomrunk figyelmeztetett.

A Nagyerdőben, egy új, modern épületben, az "Ujvigadó" étteremben ebédeltünk, némi várakozás u A gasztronómiai élvezeteknél jutván, sétára indultunk.

Nagyon szép a Nagyerdő azon része, amelyen átmentünk. A Kossuth Lajos Tudományegyetem hatalmas és szép épülete, a körülötte elhelyezett szobrok tér-arány-és formaszépsége igaz esztétikai öröme részesített mindannyiunkat.

Ezek után vendéglátónkkal az "Obester" borozó felé vettük az irányt, ahová velünk tartott az időben hozzánk csatlakozott *Józsa János* grafikus is.

A hangulatos-romantikus pince-borozóban meglepetéssel fedeztük fel, hogy jól összeválogatott nem-közi kisgrafikák, exlibrisek vannak feldolgozva és izléseken elhelyezve. Az üzletvezetővel történt beszélgetés után kiderült, hogy ez *Várkonyi Karcsi* érdeme.

A jó bor, amelyet a találkozás öröme ittunk, és a baráti beszélgetés mellett gyorsan repült az idő. Vidám hangulatban szálltunk fel a debreceni sárga-kék villamosra. Velünk tartott a két "örökmozgó" *Várkonyi és Lenkey* is.

Egy újabb találkozás reményében búcsúztunk!

Nagy László Lázár
a KBK ceglédi csoport titk

NER Béla
eredeti
tiszte X3

HOGYAN LETTEM EX LIBRIS GYŰJTŐ

szem, a kezdet nagyon hétköznapi volt. *Rákóczi Ferenc* gyűjtőtársunk feleségével egy nevelő-
táborban tanítottam. Tőle hallottam, hogy havonta járnak a Fészek Klubba. Ennek most éppen hat
éve. Megkértem hát, hogy vigyen el egyszer engem is, mert én ott még sohasem jártam. Így
bejártam bele egy szokásos KBK összejövetel kapcsán a gyűjtők körébe, pedig csak a Fészek Klubba
kíváncsi. Mégsem tartom véletlennek, hogy később "minden jött magától"... Sohasem felejttem el,
mikor milyen kedvesen fogadtak *Réthy István-ék*, *Fery Antalék*, *Dr. Illyés Lászlóék* és sokan má-
gnézegtettem néhány kisgrafikai anyagot, ami eléggé felkeltette az érdeklődésemet. A teljes kép-
zátartozik, hogy középiskolás koromban Debrecenben az én felejthetetlenül kedves rajztanárúrnőm
is foglalkozott velem, mert tehetségesnek tartott. Évek múlva restelkedve vallottam be neki, hogy
estére kerülve felsőfokon az irodalommal és az ének-zene szakkal jegyeztem el magam, mert az is
t. De mindig bizonyos nosztalgiával emlékeztem a régi szép "rajzos évekre", s rajongója maradtam
omra szép, vagy érdekes képzőművészeti alkotásoknak. Ilyen hosszú bevezetés után könnyű meg-
hogy a kedves társaságtól és az ex librisektől (mert az első alkalommal 8–10 lappal megajándé-
) nem tudtam, de nem is akartam megválni. Így nem csupán a Fészekben, hanem később a
klubban, majd a Pilvax-ban is lelkes gyűjtővé, illetve cserélgetővé váltam. Kezdetben nem is
tam arra, hogy mennyi mindent nem tudok. Mi az a dúc, milyen a körtefa, miként vágva hasz-
s a fametszethez? Milyen eljárásokkal készülnek a különböző fém metszetek, majd a linó stb....
papíron? Miként készül a fekete-fehér, vagy a színes nyomat, és folytathatnám. (Bevallom, még
sem értek mindent, mert ahhoz néhány alkotóműhelybe és nyomdába is be kellene törni.)
segítettek az érdekes viták és beszélgetések az igazi szakemberek között, amelyeket szívesen
tam. Nagy szerencsénk, hogy körünkbe nem csupán gyűjtők, hanem alkotóművészek is rendszeren-
nek. Szintén sokat segített a kezdeti nehézségeken az 1969-ben megjelent KBK Jubileumi év-
valamint a Magyar Televízió által 1971 júniusában bemutatott exlibris-kisfilm.

tben azzal a ténnyel is nehezen barátkozom meg, hogy – funkcióját tekintve – az ex libris készí-
tése öncélú. Ezt magamnak azzal próbáltam magyarázni, hogy az én édesanyám, aki bélyegeket
sem ragaszt borítékokra minden értékes és szép bélyeget. Ezzel együtt egyet kell érteni *Nagy Dezső*
g megjelent cikkével, hogy: "Az ex libris a könyv őre".

STETTNER Béla linó- (X3) és FERY Antal fametszete

Az első időszakban bántott, hogy csak kapok. Később *Fery Antal*, *Rákóczi Ferenc*, *Stettner Béla*, *Dániel Viktor* nagyon szép ex libriseket készítettek nekem. Jó érzés volt, hogy nekem is van már saját, amiből én is adhatok másoknak és a teljesen kezdő gyűjtőknek is. Nekem is jól esett akkor...

A legnagyobb problémát mégis annak a megítélése jelentette, hogy melyik ex libris szép, vagy jó? Mivel az összejöveteleinken azt tapasztaltam, hogy sokan gyorsan és magabiztosan ítélnék. Nálam ez másképp volt és van, pedig azóta az általános esztétikát is elvégeztem. Mégis, csak azt merem kimondani, hogy egy lap nekem nagyon, közepesen, kissé, vagy nem tetszik. Örülök, ha a véleményem a tényleg "szavatos" véleményével azonos. Most óhatatlanul Chagall bájos mondását kell idéznem, amely szerint "Az avatatlanok a legkedvesebb kritikusaik". De azért meg kell jegyezni, hogy nekem gyakran sokat ígérőnek tűnnek kezdő grafikusok alkotásai, s az un. "befutott" művészek sincsenek mindig "jó formában". Tehát igyekszem először a produktumokat, s nem a neveket figyelni. Tudom, hogy különböző korokban és a művészetek különböző ágainak fejlődésében a sznobok sokat segítettek, a mi korunkban és ebben a műfajban erre nincs szükség!

Mint minden gyűjtőnek, nekem is komoly gond a rendszerezés. Bevallom, erre nem fordítottak akkoráig a figyelmet, mint sok férfi gyűjtőtársam teszi. Alkotók és témakörök szerint rendszerben tartom az eddig összegyűjtött anyagomat, de sajnálom a drága perceket adminisztrálgatásra. Ez idő alatt inkább gyönyörködöm a kódomban, mert én ezért gyűjtök! Tudom, hogy egyik nem zárná ki a másikat, és ezzel a megjegyzéssel akarok senkit megbántani, hiszen nem vagyunk egyformák. Nagy szerencsém, hogy Debrecenből *Ler. István* révén igen szép lapokhoz jutok. Egyik kedvenc sorozatom: "A virágok ex librisen". Meg nem lehet tőle! Ez csak egy kiragadott példa volt.

Ehhez a témához tartozik, hogy ez a gyönyörködés még a fizikai, vagy lelki válságok leküzdésében segít engem. *Németh László* szerint: "A szürke élet felragyogtatásához kell a legtöbb erő". Nyilvánvalóan hétköznapiakra célozott. Számomra a legszürkébb perc is fényesedni kezd, ha eléveszem az ex libriseimet!

Azt hiszem, behozhatatlan mínuszom, hogy csak felszínesen ismerem a külföldi grafikusok munkáit. A kongresszusokra sem jutottam el. Bár a külföldi gyűjtőkkel a cserét komolyan veszem, mégis az igy

STETTNER Béla linómetszete X3

... hogy nálam itt a "fehér folt". Azt hiszem, ez marad is, mert mást is gyűjtök, s az is idő. Miniket, magyar és külföldi népművészeti tárgyakat és emlékeket, aforizmákat, verseket és érdekeseket. Így a férjemnek az a véleménye, hogy a mi lakásunkból már csak kivinni lehet, de behozni... Szerencse, hogy a kisgrafikák kis helyen elférnek.

... egy nagyon értékes, számomra igen kedves emlékkönyvem, illetve képzőművészeti albumom is. A szép alkotásokon túl nagy öröm az a sok kedves kapcsolat, amely az emlékalbum révén keletkezik. Felejthetetlen *Somogyi József* közvetlensége, az alhunyt *Kisfaludi Stróbl Zsigmond* egyszerűsége, *Reich Károly*, *Raszler Károly* szerénysége, *Gy. Szabó Béla* bölcsessége, *Várkonyi Károly*, *Árt József* szívéllyessége és sorolhatnám... A fent említett nevekből is kitűnik, hogy szobrászok is szerepelnek az emlékkönyvemben, de azért a grafikusok száma vezet.

... profilom az ex libris gyűjtés. A gyűjteményem számomra nagyon kedves. Az értékét nem tudom megítélni, de ez engem nem is nagyon érdekel. Boldogság gyarapítani is, adni is! Sajnálom, hogy "élet" lanyhulni kezd, de lehetséges, hogy értelem meg rosszul. Szomorú, hogy a sok év alatt sokan társaságból néhányan örökre elmentek, betegeskednek, vagy csak elmaradoznak. Ezért mindig szeretettel az új tagokat! A mi havi összejöveteleink a barátság gyakorlásának is egy formáját képeznek, és már Diderot is igazán régen megállapította, hogy "Az igaz, a jó és a szép szorosan összefügg és egymással." Ennek szép példáját adja mostani elnökünk, *Varga Nándor Lajos* nyíltszívű, őszinte emberi tartása, amelyet csak követhetünk. Nem véletlen, hogy a fenti aforizmát nem lehet elhagyni.

... tehát: miért is lettem ex libris gyűjtő? Erre *Veres Péter* 1951-ben írott soraival szeretném a találó összegezni, amely szerint: "...a lelket már nem lehet elaltatni.

Az kítő, és szépségvágyának áhítatának tárgyat keres.
Szép lányt, állatot, hegyet, vizet, virágot vagy emberi műveket!..."

... libriseket ....

Szász Sándorne Gasztonyi Mária (Mara)

KŐHEGYI Gyula rézmetszet-lágyalap karca C2

H Í R E K

A szerkesztőség kéri azokat a gyűjtőket, kik gyűjteményükben olyan az utóbbi években készült duplikátumokat, illetve kisgrafikákat őriznek, amiket nélkülözni is tudnának, és a "KISGRAFIKA" számunkban mint illusztrációnak alkalmas grafikát rendelkezésünkre tudnák bocsájtani, ezeket küldjék el titkárnak. Természetesen művészeink is megtehetik ugyanezt, hiszen ez elsősorban saját művészetük propagálását segítheti. Kiadványunk egyre javuló külseje megköveteli már a művészi, grafikai is legjobb, magas színvonalú lapok közlését.

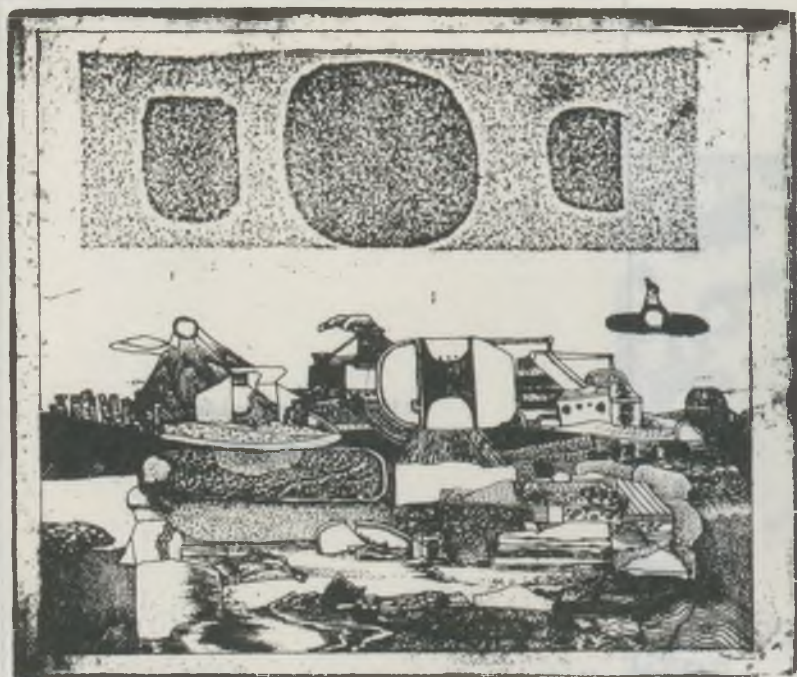
Antal eredeti fametszete X2

szén elkészült a K.B.K. új mappája, melyet a Körünk kezdeményezésére meghírdetett "Felső-
 Kisgrafika Pályázat" anyagából válogattunk. A **MAGYAR KISGRAFIKA 1975 c.** mappa két-
 dásban jelent meg. A 20 lapot tartalmazó (fa- linó- és műanyagmetszetek) mappa — melyet mint
 nak járó illetménykötetet már el is küldtünk — a jövő évi lisszaboni kongresszus magyar aján-
 pája is. Ezt 500 példányban adtuk ki, míg a csak 100 példányú, de 28 lapot tartalmazó (közte
 rc), művészeink által aláírt mappát csak 1976-ban árusítjuk az érdeklődőknek. Érdeklődni, illetve
 át előjegyeztetni titkárunknál, *Réthy Istvánnál* lehet.

KÖNYVESPOLC c. rovatunkat elhanyagoltuk és a folyóiratok ismertetését részesítettük előny-
 nthogy súlyt helyeztünk az aktualitások mielőbbi közlésére. Következő számunk igyekszik pó-
 mulasztást. Könyv- és mappaismertetéseink rövidek lesznek. Célunk, hogy az utóbbi egy-két év
 irodalmi terméséről tájékoztatást tudjunk adni.

bathelyi Megyei Könyvtár az 1976 évi Berzsényi évfordulóra **BERZSENYI IKONOGRÁFIA** ösz-
 sát, kiadását tervezi. Ezért kéri azokat a művészeket és gyűjtőket, akiknek ilyen témájú anyag
 rtokában, hogy kölcsönképpen bocsájtsák azt a könyvtár rendelkezésére. Cím: Megyei Könyvtár -
 thely - Rózsa Béla tud. munkatárs.

ar Nemzeti Galéria 1976 őszén Magyar Grafikai és Kisplasztikai kiállítást rendez a budai Várpal-
 Mint ismeretes a Galéria eddig is szívesen pártolta grafikai művészetünket, és így remény van arra,
 úttal is sikeres tárlatot láthatunk.

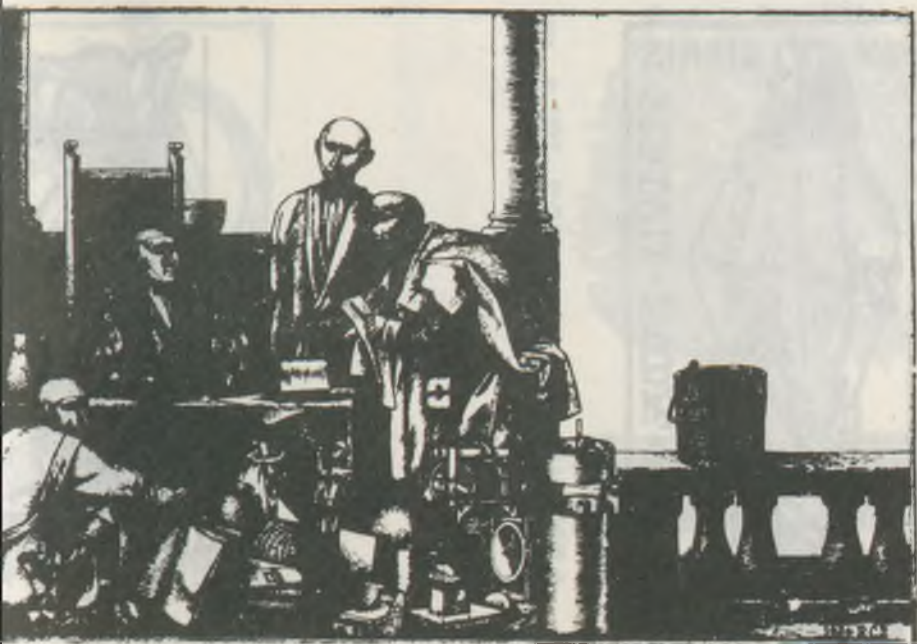
Zsebkönyv - illusztráció ' VI.

Szemethy Imre
1924

SZEMETHY Imre rézkarc C3

SZŰTS Miklós linómetszetei X3 (Petőfi: A helység kalapácsa)

CSABA Réz metszete C2

VIII. ORSZÁGOS GRAFIKAI BIENNÁLÉ – MISKOLC – 1975

...ci Galériában nyolcadszor rendezték meg az Országos Grafikai Biennálét. A tárlat anyagát mint-
sz lapból válogatták, és hatvankét művész 134 grafikáját állították ki. A hagyományokhoz híven,
remben mutatták be az előző biennálé nagydíjasának *Lenkey Zoltánnak* harminc rézkarcát. A
megnyitója előtt a díjzsűri döntése alapján a Biennálé ezévi nagydíjasa *Rékássy Csaba* lett, a
...i Alap díját *Szemethy Imre* kapta. A többi díjjon *Bálint Endre*, *Bognár Árpád*, *Barczy Pál*,
Győző és *Kovács Imre* osztozott. A *Kondor Béla* emlékplakettet *Lenkey Zoltán* érdemelte ki.

...i biennálék között is kimagasló színvonalú — ha némely kritikusnak más is a véleménye — tárlat
...a tervek szerint Jugoszláviában Szabadkán és Belgrádban is bemutatják 1976 elején. Egyébként
Országos Grafikai Biennálével egyidőben, november 30-án vasárnap nyílt meg a miskolci József
...bkönyvtár kiállítótermében a Jugoszláviából érkezett nyolcvan lapból álló válogatás, mely szinte
...5je a magyar tárlatnak.

...ci grafikabarátok szerencsés helyzetük ellenére — sajnos — még eddig nem tömörültek és elsi-
pártolják grafikusainkat. Körünk szeretne ezen változtatni, és reméljük, hogy a grafika "felleg-
...isgrafika Barátok Körének is otthont tud adni.

Varga

VARGA Nándor Lajos fametszetek

Varga Nándor Lajos szegedi kiállítása kapcsán Galambos Ferenc írását közli a Délmagyarország 1975. június 1-i száma "A kisgrafika nagy művelője" címmel. A cikk vázolja a mester pályafutását és rövid méltatja életművét.

Varga Nándor Lajos Szegeden bemutatott kisgrafikai eddig két dunántúli városban kerültek bemutatásra: Veszprémben a Megyei Könyvtárban 1975. szeptember 11-én és Keszthelyen a Balatoni Múzeumban október 25-én. Terve van véve a pápai bemutatás is.

Jiri Svengsbir grafikusművész acélmetszeteinek szép sorát láthattuk a Csehszlovák Kultúra által a Csehszlovák Klubban rendezett kiállításon. A kiállítást 1975. október 16-án Passuth Krisztina művészettörténész nyitotta meg. Alkalmi grafikák, bélyegtervek, ex librisek alkották a kiállítás anyagát. A megnyitó előtti sajtófogadáson bemutatták a Csehszlovák Televízió által készített színes rövidfilmet, mely elvezetett a művész prágai otthonába. A kiállításon megjelent tagtársainknak alkalma volt a rokonszenves művészt személyesen megismerni.

A Műgyűjtők és Műbarátok Köre a nyári szünet után 1975. október 13-án tartotta meg a nyitó összejövetelét a Postás Művelődési pont Benczur-utcai dísztermében. Ez alkalommal a Kör nevében Buza Barna szobrászművész meleg szavakkal köszöntötte dr. Szij Rezső vezetsi író születése 60. évfordulója alkalmából. Dr. Szij Rezső sokirányú szakírói tevékenységében tekintélyes helyet foglal el a magyar grafika s ezen belül a kisgrafika ügye. Számos művészünkről írt cikke, monográfiája a grafika irodalom megbecsült forrásmunkája. Lapunk évek óta munkatársa. A hatvan esztendősen Rezsőt a Szerkesztőbizottság meleg szeretettel szönti.

A Szocialista Művészetért c. lap júliusi számában Réthy István a ceglédi kisgrafikai tevékenységről, Lenkey István pedig "Gyógyítás az libriseken" címmel írt cikket.

EX LIBRIS DR. GOMBOS
LÁSZLÓ

VINCENT VAN GOGH-1853-1890-É

EX LIBRIS DR. SOSZS IMRE

STETTNER Béla linómetszetei X3

szeti vezetőnk, *Stettner Béla* grafikusművész megkapta a Szakszervezeti Munkáért SZOT kitüntény fokozatát. A kitüntetést 1975. november 5-én adták át számára a Fészek Klubban. *Stettner* nevéhez fűződik a magyar kisgrafikai élet megújítása. Másfél évtizedet meghaladó idő óta találja a Kisgrafika Barátok Köre az ő fáradhatatlan energiából fakadó segítőkészségét. Vitathatatlan ne, hogy tagjaink esztétikai vezetésével hozzájárult a műgyűjtés és ezen belül a kisgrafikagyűjtés onalának emeléséhez. Következésképpen, elkötelezett művészpályájának ez a kitüntetés megérdemelt erését jelenti, amelyről a magyar kisgrafikabarátok egyre népesebb tábora őszinte örömmel értes és amelyhez igaz szívvel gratulál.

László László, a KBK ceglédi csoportjának titkára, a népművelés terén kifejtett érdemeiért miniszrcsereket kapott az országos KBK találkozók alkalmával kiírt pályázatok, a szegedi, egri, debreci körökkel folytatott tapasztalatcserék, községekben, iskolákban, múzeumokban rendezett kiállítások, az éves színvonalas munkaprogramok sora jelzik, hogy a kitüntetés megérdemelten jutott neki. Kétségkívül nagy segítséget jelent, hogy egy lelkes, művészetet szerető kis kollektívára támaszkodhat.

október 12-én nyílt meg a ceglédi Kossuth Központi Könyvtár és a *Ceglédi Ősz '75* kerületi és megrendezett II. országos kisgrafikai kiállítás. A kiállítás ismertetését a következő munkában adjuk, most csak a díjazott műveinek nevét közöljük: I. díj: *Perei Zoltán*, II. díj: *Ray Lenke*, III. díj: *Kovács Imre*. A Pest megyei Művelődési Központ és Könyvtár különdíját *Stettner Béla* kapta.

Varsányi Pál grafikusművész grafikáit mutatta be 1975. szeptemberében a jászberényi Városi-Járásai Könyvtár és a Jász Múzeum a közművelődési intézmények kiállító termében. Az eredeti dúcokból nyomott illusztrációkat tartalmazó katalógus a könyvtár 7. kisgrafikai kiadványa, bizonyítva *dr. Arató Antal* könyvtárigazgató nem lankadó ügybuzgóságát. A bevezetést *Galambos Ferenc* írta.

MENYHÁRT József fametszete

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Berzsényi Dániel születésének 200. évfordulója alkalmából Vas megye Tanácsa VB Celldömölki Járási Hivatala, és a celldömölki Kemenesaljai Művelődési Központ, a Kisgrafika Barátok Köre és Magyar Képzőművészek Szövetsége képgrafikus szakosztálya támogatásával

országos KISGRAFIKA PÁLYÁZAT -ot hírdet.

Pályázati feltételek:

Beküldhető maximum 10 sokszorosító eljárással készült (fa-, linó-, műanyag-, rézmetszet, rézkarc, litográfia, alufotó stb.) eredeti nyomat. A grafikákat 2 példányban, paszpartura nélkül kérjük. Maximális nyomatméret: 15x10 cm, illetve a kisgrafikának megfelelő méret. A lapok között természetesen ex libris, alkalmi grafika és in memoriam lap is lehet.

A pályázatra beküldött nyomatokon kérjük a hátoldalon feltüntetni: név – készítési évszám – technika (műfaj).

A pályázatra beküldött nyomatok a pályázat meghírdetőinek tulajdonában maradnak.

A pályázat tematikái és díjai:

a) Berzsényi Dániel szülőföldje	4000,- Ft
b) Berzsényi Dániel költészete	4000,- Ft
c) A táj híres emberei	3000,- Ft
- (Eötvös Loránd, Petőfi Sándor, Gayer Gyula, Weöres Sándor, Dukai Takács Judit stb.)

A díjak mindhárom témában a legjobb alkotás vagy kollektív alapján kerülnek odaítélésre. A pályázatra érkező anyag ismeretében külön díj alapításra is lesz lehetőség.

A zsűri a Képző- és Iparművészeti Lektorátus által kijelölt tagokból és a meghírdetők képviselőiből áll.

Beküldési határidő: 1976. március 31, cím: Kemenesaljai Művelődési Központ 9500 Celldömölk

A pályázat zsűrizett anyagát 1976. májusában a Berzsényi ünnepségek keretében Celldömölkön a Kemenesaljai Művelődési Központban mutatjuk be, ez alkalommal kerülnek átadásra a pályázat díjai is. A kiállítás anyagát igények szerint vándoroltatjuk.

A pályázattal kapcsolatban részletesebb felvilágosítást (pl. "a táj híres emberei témában") a művelődési központ előadója, Hegedűs László nyújt.

Celldömölk, 1975. december hó

A lisszaboni kongresszus emblémája Aulo-Gélio Severino GODINHO munkája P1/2

A KONGRESSZUSRÓL

tugál ex libris-folyóirat, az "A Arte do Ex-libris" 1975. évi utolsó száma a következő négynyelvű
ntéssel kezdődik:

örömmel értesítjük tagjainkat, hogy a XVI. Nemzetközi Ex Libris Kongresszus 1976. szeptember
pjaiban kerül megrendezésre Lisszabonban. A különböző rendezvények – plenáris ülés, kiállítások
ztatások, társas összejövetelek, csere-ülések egy szép és modern palotában kerülnek lebonyolít-
Az épületet, mely a város közepében van és közel a különböző kategóriájú szállodákhoz, park
körül. A következő számunkban közöljük a Kongresszus teljes részletes programját és a részvétel
leit.

a közlemény. A folyóirathoz azonban a FISAE egy sokszorosított levele volt mellékelve, a követ-
ővid szöveggel:

os! Megkíséreljük, hogy a lisszaboni kongresszust 1976 augusztus hó folyamán rendezzük meg. E
an az év első napjaiban írni fogunk minden tagunknak". Kíváncsian várjuk ezt a levelet. Magának a
pírnak a fejléce is tartogat meglepetést: az elnök neve (Carlos Vieira) át van nyomva, felette mint
ök Mota Miranda szerepel, aki a korábbi közlések szerint tiszteletbeli elnök volt. E pillanatban ez
n, amit a kongresszusról mondani tudunk. Még talán annyit, hogy a FISAE III. kötetében ma-
ésről Varga Nándor Lajos grafikusművész, a KBK elnöke kerül bemutatásra. A francia nyelvű
tést – melynek lektorálását kedves barátunk, Paul Pfister végezte –, már elküldöttük Lisszabonba,
pris nyomataival együtt. Szándékunkban van ebből az anyagból kis példányszámú külön kiadást
eni.

KÖZLEMÉNYEK

Lapunk e számában hozzuk nyilvánosságra új cserelistánkat. Sajnálattal vettük tudomásul, hogy a relistára való jelentkezést a tagok többsége elmulasztotta, annak ellenére, hogy az augusztusi, 2. számunkban a jelentkezésre tagjaink figyelmét nyomatékosan felhívtuk. Így a kimaradottak csak saját maguk tehetnek szemrehányást.

Lapunkhoz a tagdíj befizetésére átutalási lapot mellékelünk. Kérjük, hogy tagdíjait fizessék be, a jövő évi első számot is csak azoknak tudjuk elküldeni, akik tagdíjait az év első negyedében kifizetik.

Akik a múlt évi 1975-ös tagdíjait kifizetik, azok utólag megkapják a Kisgrafika elmaradt számait, valamint a lisszaboni kongresszusi mappát.

RÉZKARCGYŰJTŐK FIGYELEM

A magyar posta újabb rendelkezése értelmében fémlemezről nyomott grafikák (exlibrisek, alkalmi fikai nyomtatványként nem küldhetők, az ilyen küldeményeket a posta visszaküldi a feladónak megportózva. Rézmetszetek és rézkarcok a jövőben csak zárt levélben küldhetők!

ÚJ TAGOK:

- Dr. Balogh József* állatorvos 8558 Csót, Rákóczi út 89
Béres László bt. munkás 9500 Celldömölk, Szabadság tér 1
Bezerédy Győző levéltáros 7634 Pécs-Mecsekalja, Mária u. 7.
Botond Henrikné tervező 1063 Budapest, Szív u. 33. III.4.
Dr. Gasztonyi Gabriella tanársegéd 1016 Budapest, Tigris u.10
Dr. Hadas Lajosné 6800 Hódmezővásárhely, Zrínyi u.8.
Hegedűs László 9545 Jánosháza, Ady u. 14.
Dr. Jilek Zsuzsa 8500 Pápa, Dózsa u. 32.
Kiss Mária műv. ház igazgató 5126 Jászfényszaru-Petőfi Műv. Ház
Kovács Lajos 8500 Pápa, Mészáros u. 1.
Kovács Sándor gépszereelő 9500 Celldömölk, Sági u. 1/b
Kőrösi Lajos oszt. vez. 1037 Budapest, Bécsi út 74
Marton István 9938 Nagyrákos, Alsószér 6.
Pittmann Ferenc tanuló 9500 Celldömölk, Gayer tér 7/b.
Szaszkó István levéltári dolg. 7633 Pécs, Madarász V. u. 7.
Szigetvári Zoltán 9700 Szombathely, KISZ u. 16.
Varga Dezső levéltári dolg. 7621 Pécs, Déryné u. 30.
Zeleni Ferenc 7623 Pécs, Budai Nagy A. u. 20. IV.6.

KIÁLLÍTÁSOK

usztus, szeptember és október hónapok Kisgrafika bemutatókban és exlibris kiállításokban bő-
ek.

tus 1-én a pécsi csoport rendezett kiállítást a Fegyveres Erők klubjában "Szőlő és bor a kis-
kon" címmel. A kiállítás 19 ország 500 művésznének munkáit mutatta be.

tus 17-én a debreceni Pedagógus szakszervezet helyiségében ismét megrendezték a Virág Karne-
gyidejűleg a "Virágos Exlibrisek" kiállítását *dr. Semsey Andor* gyűjteményéből.

tus 31-én a ceglédi csoport rendezett "Grafikai epigrammák" címmel kiállítást a ceglédi Kossuth
nban *Komáromi Imre* gyűjteményéből. A megnyitó beszédet *Kocsis Gyula* múzeumigazgató mon-
A kiállítás 28 művész munkáit mutatta be.

nber 19-én a szombathelyi Berzsényi Dániel megyei könyvtár Felszabadulásunk 30. évfordulója
tére rendezett kiállítást a felszabadulási pályázati anyagból. A kiállítást *Takács Miklós* könyvtár-
s és *Rózsa Béla* rendezte. A kiadott katalógust *Gacs Gábor* és *Varga Nándor Lajos* metszete d-
f.

nber havában a szombathelyi Megyei Könyvtár vándorkiállítást is szervezett, amelyet *Pittmann*
é gyűjteményéből válogattak ki. A kiállítás bezárta után az anyag a Szombathely környéki na-
városok, mint Sárvár, Celldömölk stb. könyvtáraiban is bemutatásra kerül. A katalógus előszavát
En Lászlóné írta, a katalógust *Rózsa Béla* tervezte, a címlapon *Karancsi Sándor* gyergyószentmik-
ívész linómetszete látható, míg a belső lapon *Stettner Béla* linómetszetét találjuk. Dícséret illeti
Enét a vándorkiállítás megszervezéséért, a kisgrafika népszerűsítéséért.

r 5-én a szegedi csoport vezetője *Fodorné Magyar Mária* rendezett a "Felszabadulási" anyagból
st a szentesi Városi Könyvtárban. A kiállítást *Réthy István*, körünk titkára nyitotta meg.

r 12-én ismét a ceglédi csoport rendezett nagyobb kiállítást a "Ceglédi Ősz '75" alkalmából. Ez
számos Kisgrafikai Kiállítás ismét sok gyűjtőt vonzott a városba. A kiállítás méltatására még visz-
nk. A kiállítás helye a Kossuth Művelődési Központ volt. A szép katalógust számtalan illusztrá-
zti, mint pl. *Vecserka Zsolt*, *Csiby Mihály*, *Fery Antal*, *Józsa János*, *Kovács Imre*, *Nagy László*
Perei Zoltán, *Sterbenecz Károly*, *Stettner Béla*, *Várkonyi Károly*. A címlapon *Szekeres Ferenc*
ete látható.

r 13-án a veszprémi Kisgrafikai Galéria a pápai Jókai Könyvtárban rendezett kiállítást *Menyhárt*
grafikusművész munkáiból. A kiállítást *Poór Ferenc* megyei műv. központ igazgatója nyitotta
meghívó fedőlapját *Menyhárt József* fametszete díszíti.

r 17-én a celldömölki Kemenesaljai Művelődési Központ kisgrafikai vándorkiállítást rendezett.
ot *Rózsa Béla* a megyei Könyvtár tudományos munkatársa nyitotta meg.

r 21-én ugyanezen kiállításon Kisgrafika Ankétot tartottak *Pittmann László* és *P.Mikó Ildikó*
lével. A beszélgetést *Hegedűs László* a Műv. Központ munkatársa vezette.

r 20-án a szegedi Móra Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményéből "Szeged grafikai kultúrája" cím-
állítását nyitottak. A fenti témáról *Kopasz Márta* grafikusművész és *Szokolosi Zoltán* művészettörté-
lytattak beszélgetést.

SZÜTS Miklós linómetszetei X3

KLUBÉLETUNK HIREI

A szeptembertől-júniusig terjedő időben tovább folytattuk a havi összejöveteleinket színesebbé, ta-
masabbá tevő kiselőadások, bemutatók, ismertetések sorozatát. Bár a Pilvax vadászterme kellemes
nyezetet biztosít találkozásaink számára, a terített asztal nem felel meg minden tekintetben céljaink.
Mindazonáltal igyekeztünk az adott lehetőségeket kihasználni.

Szeptemberben megemlékeztünk *Kaveczky Zoltán* grafikusművész (1897-1965) halálának tíz éves év-
dulójáról és bemutattuk kisgrafikáinak teljes sorát.

Októberben *Réthy István* KBK titkár beszámolt az Uherské Hradiste-ben megrendezett csehszlo-
exlibris találkozóról.

Az 1976. év első kiselőadását szerkesztőnk tartja arról, hogy mi a helyzet a régi magyar ex librisek ki-
tása terén, mik a feltételei a régi magyar és magyar vonatkozású könyvjegyek monográfiájának a m-
születésének. A februári összejövetel középponti témája már hagyományos: titkárunk bemutatja az új é-
köszöntő grafikák nemzetközi kaleidoszkópját. Márciusban Csiby Mihály tagtársunk a természet vilá-
nak és a kisgrafikának a kapcsolatáról beszél. Ez az ismertetés mintegy beharangozója lesz a tavasszal
megrendezendő kiállításnak, melynek címe: A természet világa a kisgrafikán. Az utolsó hónapok öss-
jöveteleinek témáját így adhatnánk meg: "Gyűjtők élő fóruma". Sok szakmai kérdés kerülhet itt me-
vitatásra, amelyek fiatalabb gyűjtőinket fogja elsősorban érdekelni, de hasznos lehet ez a tapasztalat-
re mindenki számára.

A KBK pécsi csoportjának 1975. évi munkája a nyári szünet után szeptember 24.-én *Dr. Léhmann An-* előadásával kezdődött a művészi dia fotózásról. Október 29-én a Megyei Könyvtárat ismét-
port tagjai, november 26-án pedig *Szentesi Flórián*, a csoport titkára beszélt az exlibris-gyűjtés me-
szereiről.

A KBK ceglédi csoportja is folytatta az 1975. évre meghirdetett program soron következő rendez-
nyeinek megvalósítását. Szeptember 16-án a reneszánszról hangzott el előadás. Októberben rendez-
ték meg a "Ceglédi Ősz" keretében a kisgrafikai kiállítást és hírdették ki a témához kötődő pályá-
eredményét. Novemberben lengyelországi útibeszámoló volt fotó-bemutatóval, decemberben pe-
az ó-évet búcsuztatták ceglédi barátaink.

Az egri gyűjtők sem tétlenkedtek, *Nagy István* tagtársunk sorozatosan rendezte meg a Megyei Kö-
tárban, a Fegyveres Erők Klubjában és Heves megye több községében a magyar és külföldi művés-
műveit bemutató kis kiállításokat. Különösen érdekes volt témaválasztása miatt a nőket ábrázoló ki-
grafikák bemutatása márciusban, a Nőnap alkalmával.

Handwritten signature and date '1. 75'

LAPSZEMLE

EXLIBRIS REVUE, 1975. 1–2. szám

Klaus Rödel, a helsingöri nemzetközi exlibris kongresszus elnöke, több ízben hangoztatta egy ponti F.I.S.A.E. orgánus szükségességét, mely független a kongresszusonként változó F.I.S.A.E. székhelyektől. Próbaképpen a bledi kongresszuson bemutatott egy közlöny-tervezetet, melyet könnyvelhetünk el, mint az idővel megvalósuló állandó F.I.S.A.E. titkárság intézménye felé vezető első lépést. A kedvező fogadtatás eredményeként ez év júniusában megindult a F.I.S.A.E. hivatalos folyóirata, az *EXLIBRIS REVUE*, amely *K.Rödel* szerkesztésében évenként négyszer jelenik meg, cikkei pedig négy nyelven kerülnek közlésre: dánul, németül, franciául és angolul. Az 1. szám a bledi kongresszussal foglalkozik, közli a F.I.S.A.E. közgyűlés határozatait és ismerteti kiállítással kapcsolatos pályázat eredményeit. Rövid cikkek foglalkoznak a 80 éves *Jaroslav Vodrážka* cseh grafikusművésszel, a lengyel *Zbigniew Dolatowski* Dürer-émléxlibriseivel (a *Semsey Anna* nevére készült exlibris nem Dürer, hanem Urs Graf rajza után készült!) *Szerk.*), az ugyancsak lengyel *Wojciech Luczak* exlibris-művésszel. A folyóirat megemlékezik a nemrég elhunyt *Eugen Schmidt* német grafikusművészről. A gazdagon illusztrált 12 oldalas lap közli végül az egyesületi címet.

A 2. szám az 1976. évben megrendezendő lisszaboni kongresszus jegyében indul. Rövid önéletrajz mutatkozik be a 29 éves lengyel *Zbigniew Janeczek* lengyel ex librisművész, aki mérnöknek indult, jelenleg egy nyomdában dolgozik mint fényképész. Érdekes megoldású exlibrisei (kb. 7)) részkarcoltak. Résztvett a VII. malborki biennálén is. A Graphia, SSPE, DEG, APEL, a londoni Bookplate Society stb. egyesületi hírei után az "Új nevek" címet viselő rovatban magyar névvel találkozunk. *Pápai Éva* *Évszévelel*. Ezt a bemutatást korainak kell tartanunk. Pápai Éva grafikai próbálkozásai még nem értek meg a külföldi publikálásra.

A ARTE DO EX-LIBRIS, 68. szám. (1974. I. negyedév)

Bevezetőül *Dr. Carlos Vieira*, a bledi kongresszuson résztvett portugál delegátus meghirdeti a XIX. Nemzetközi Exlibris Kongresszust, Lisszabon székhellyel. A brazil *Oldemar Avernaz* egy XIX. századi hazájabeli exlibrisről is. Majd az Egyesült Államokban működő *Dr. Enrico Molnar* Selley exlibris művészeivel foglalkozik egy cikk. Több közlemény foglalkozik a régi portugál és portugál vonatkozású exlibrisekkel. A gyűjtőink körében is ismert és megbecsült Ottó Feil osztrák művészt (sz. 1894) mutat be *Paul Pfister* francia nyelvű cikke. A művész mintegy 1500–2000 exlibrist alkotott, melyek egy részéről listát közöl a folyóirat, a tulajdonosok betűrendjében, opus-számmal (1960-ig 940). *Aurélius Gélío* az ex librisek modern kaligráfiai kifejezési formáiról ír.

A ARTE DO EX-LIBRIS, 69. szám. (1975. I. negyedév)

Carlos Vieira bledi beszámolója után *Frits Haans* cikkét olvassuk honfitársáról, a holland *Pam Reuter* ről. A cikket franciául is közli a folyóirat. A szerző a klasszikus tisztasággal metsző grafikusművészt személyes élményein keresztül mutatja be. A cikk alcíme: egy grafikus triptichonja. A közlöny katalógus 1928-tól 1974-ig 552 művet sorol fel. A közelgő lisszaboni kongresszusra tekintettel ez a szám közli a FISAE statutumainak francia nyelvű szövegét. (A következő számok sorra közlik a többi hivatalos nyelvű szövegezéseket is.) A szovjetorosz *Vagyim Frolovot* (sz. 1926) a nemrég elhunyt *Paul Ambur* mutatja be, 146 ex librist felsoroló katalógus kíséretében. Ez a szám közli hivatalosan a portugál exlibrisegyesület döntését az egyesület új nevére vonatkozóan. Az új név: ASSOCOACA PORTUGUESE DE EX-LIBRIS (rövidítve: A.P.E.L.). A korábbi névben a Portuguese helyett a Portuguese, azaz Porto-i állt.

től a kongresszus emblémáját mutatja be megalkotója, *Aulo-Gélio Severino Godinho*. A szimbolizáló és Lisszabon címerének elemeit tartalmazó emblémát *da Mora Miranda*, a kongresszus-iztaletbeli elnökének jóvoltából eredetiben mellékeljük. A régi portugál exlibrisekkel foglalcikkek ezúttal is jelentős helyet foglalnak el. Évek óta közötté a folyóirat a régi portugál exkutatójának, *Francisco de Assis Teixeira*ának a huszas években folyóiratokban elszórt kisebb ezeknek sora (összesen 52 kis cikk) ebben a számban ért véget. *Carlos Vieira* bemutatja a 68. n is szerepelt *Dr. Enrico Selley Molnar* amatőr exlibrisrajzoló, aki az Egyesült Államokban nglikán lelkész működik. Svájci származású szülőktől Csehszlovákiában született (tehát nem , mint azt egy régebbi Kisgrafika-számban olvashattuk...) Opus-listája 55 művét sorolja fel.

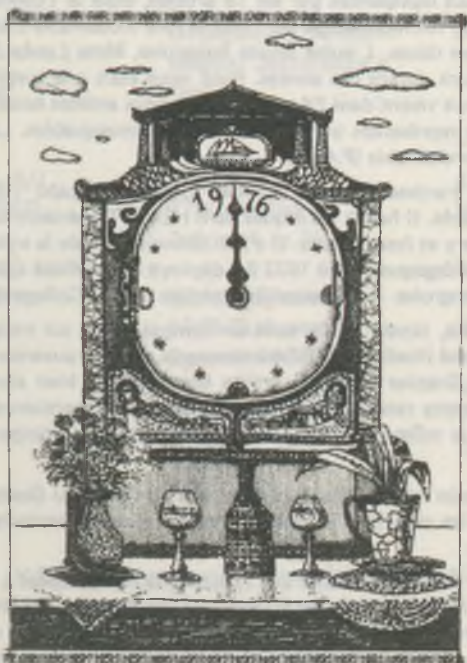
zám a korábbi ex-libris kongresszusok statisztikájával kezdődik. Régi portugál ex librisek ismer után hazai művészt, *Manuel Gouvea Coutinho Tovar de Melo*-t, művésznévén *Gouvea Portuense*-t i be *Aulo-Gélio* írása. A művész 1907-ben született, szülővárosában, Porto-ban folytatta mű tanulmányait az ottani Képzőművészeti Főiskolán. A cikk közli összes ex librisét, szám szerint a tulajdonosok biográfiai adataival. A kongresszusi pályázat-kiírást is ez a szám közli.

első cikkében *Klaus Rödel* ad áttekintést napjaink lengyel exlibris-művészetéről. A szerző se lengyel művek magas színvonalra annak tulajdonítható, hogy még a legkiválóbb lengyel művé em idegenkednek az exlibris készítésétől. Bár Lengyelországban több gyűjtőkör és exlibris- működik, nincs közös szervezetük. A cikket kilenc illusztráció kíséri, köztük *Dolatowszky* edeti, kétszínű plakátmetszete. — *Helmer Fogedgaard* az 1924-ben Spanyolországban született *M. Divi* művészetéről ír. A jelenleg Jeruzsálemben élő művész oeuvre-listáján száznál több famet- libris szerepel. — A következő cikk fokozott örömet jelent számunkra: *Galambos Ferenc* mutat- *Tóth Rózsa* grafikusművészünkét. A művész 1942-ben született Hódmezővásárhelyen. Linó- metszett exlibrisének száma a cikk írásának időpontjában mintegy 70-et tett ki. Ezek közül a nek reprodukcióját is közli. A legújabb exlibris irodalomról szóló rovatukban a lap többek a Kisgrafika 1974/3. számát is ismerteti.

első cikke *Jorma Piironen* finn grafikust mutatja be. A 40 éves művész elsősorban könyvborítói ájtjai révén ismert, ex librist eddig keveset készített. A lapba beragasztott három eredeti könyv- sz egyszerűsége való törekvés jegyében készült. — *Zbigniew Jozwik* lengyel grafikusról szól *H. gaard* ismertetése. Az 1937-ben született művész mintegy 200 darab, főként fa- és linómetszet t alkotott. Érdekes, szöveg nélküli része a lapnak az a két oldal, melyen drámai jeleneteket áb- exlibriseket mutat be *Wüstermann*, *Frank-Ivo*, *Cinybulk* munkásságából. — Rövid cikk szól az en született *Klemens Roczak* lengyel grafikusról, aki ugyan csak 1964 óta foglalkozik exlibris- ris a 250. ilyen linómetszeténél tart. — Ötödik opus-jegyzékét közli a lap *Edmund Peter* dán isművésznek. — Végül *Kurt Antonsen* dán gyűjtővel ismerkedhet meg az olvasó. Tíz évvel ez- lkezdedt ilyen tevékenysége napjainkig huszezer lapot számláló gyűjteményhez vezetett. — Három- lapszemléjében a dán folyóirat lapunk 1/1975.évi számán kívül két jászberényi mappát és *Galam- renc* "Miniatűr exlibrisek" című, 1974-ben megjelent könyvét ismerteti.

land nyelven megjelenő exlibris folyóirat legújabb számában a szerkesztőbizottság egyik tagja, erein ismerteti *Dirk van der Gelder* különleges metszetét, melyet egy biológus emlékére készí- A reprodukcióban is közölt, igen szép lap Düreker fűcsomós rajzainak világát idézi. — Az 1975. ja- 19-én Lipcsében elhunyt *Eugen Schmidt* grafikusművészről *Rhebergen* emlékezik meg. — A ti- oldalas, kisformátumu füzet utolsó lapjain a belga, portugál és cseh exlibris-folyóiratok szem- lvashatják a hollandul tudó gyűjtők. A lap ugyanis más nyelvű tartalmi kivonatot nem közöl.

SZEMETHY Imre rézkarcá C3

BOLDOG, SIKERES, EREDMÉNYEKBEN GAZDAG ÚJESZTENDŐT KIVÁNUK

A K.B.K. VEZETŐSÉGE

RÉSUMÉ

Dans l'article premier S.A. publie un compte rendu sur la troisième Biennale de la Petite Grèce organisée dans le Musée Balaton de la ville de Keszthely. Y ont figuré 28 artistes hongrois avec 91 créations exposées, mais on a aussi exposé le matériel du concours organisé en l'honneur de la Libération. Les deux premiers prix de niveau furent adjugés à *László Feszt* et *Ferenc Deák*. Le troisième prix était *Erzsébet Ravasz*. Les autres prix du thème furent adjugés à *Zoltán Bognár*, *Fery* et *Pál Varsányi* (P.1-2.) Sur la septième Biennale de Malbork nous publions l'article de S. vernissage de cette exposition très importante se déroulait le 7 juin 1975 dans le château gothique de la ville. L'hôte Pologne y était représentée par ses 16 artistes, mais la Tchécoslovaquie figurait avec 10 artistes exposants. La Hongrie fut représentée par notre artiste inoubliable *Zoltán Kaveczy*, à l'occasion du 10ème anniversaire de son décès. L'autre artiste hongroise, Mme *Lenke Diskay*, est une participante favorite du Biennale de Malbork depuis des années. Pour nous était une surprise agréable la présence de *József Domján*, artiste hongrois vivant dans l'Amérique. Les deux artistes excellents de Kolozsvár, *Deák* et *László Feszt* étaient représentés par des eaux-fortes remarquables. Le catalogue de la Biennale mentionnée est un volume considérable (P.4.-6.).

István Lenkey commémore l'artiste hongrois *Kálmán Gáborjáni Szabó* (1897-1955) à l'occasion du 20ème anniversaire de son décès. Il faisait ses études dans l'École Supérieure des Beaux-Arts de Budapest comme élève de *János Vaszary* et *Imre Révész*. Il a fait connaissance de la xylographie japonaise lors de son séjour de Paris. Comme pédagogue depuis 1922 il a déployé une activité universelle. Il était le fondateur et le pionnier de la xylographie hongroise. Il créa aussi les fresques dans le Collège de Debrecen (P.7-10.).

Le secrétaire de notre Société, *István Róthy* écrit un compte rendu sur l'entrevue des collectionneurs organisée par le SSPE à Uherské Hradiště en Tchécoslovaquie. Après l'ouverture les participants ont pu assister à l'exposition de Mme *Grazina Didelytė*, artiste lituanienne, bien connue et appréciée en Hongrie. A l'occasion du compte rendu de la Société Tchèque on a mentionné l'organisation du Congrès de l'année 1978, exigé par la même Société. Le 21 septembre les participants ont fait une excursion commune (P.11-12.).

Sur les pages de 13 à 17 nous continuons la publication de l'essai du Docteur *Rezső Szij* sur la vie de l'artiste hongrois *János Mata*. Dans les chapitres ici publiés l'auteur raconte l'activité artistique et littéraire de *Mata* vers les années de 1940.

La Classe de Graphique de l'École Supérieure des Beaux-Arts de Budapest a publié entre 1932 et 1938 dix cartelles considérables, tirées à la main en 60 exemplaires, contenant les créations des élèves de *Nándor Lajos Varga*, ancien Professeur de l'École Supérieure, qui énumère dans son article les œuvres graphiques publiées dans les cartelles mentionnées. Il donne une analyse stylistique des artistes mentionnés (P. 18-23.).

Andor Semsey publie la liste des tels artistes hongrois de l'ex libris dont l'oeuvre fut déjà cataloguée. L'auteur énumère les publications où se trouvent les catalogues d'oeuvres des artistes mentionnés (P. 26.).

Le secrétaire du groupe de la KBK de Cegléd, *László Lázár Nagy* écrit sur l'entrevue des artistes et collectionneurs de l'ex libris organisée en mai 1975 à Debrecen (P.27-28.).

Dans la rubrique "Forum des Collectionneurs" c'est Mme *Sándor Szász (Mara)* qui répond à la question: "Comment devenais-je collectionneur de l'ex libris?"

On lit les nouvelles de la vie d'ex libris sur les pages de 33 à 37. La liste des nouveaux membres de la Société se trouve sur la page 40.

Nous publions des nouvelles sur les expositions d'ex libris organisées en Hongrie en 1975. (P.41.).

Les revues d'ex libris recensées par Dr. *Andor Semsey* et Dr. *Imre Soós* se trouvent sur les pages de 42 à 46.

Megjelent 500 példányban 4 (A/5) ív terjedelemben
75520 DATORG Nyomda — Felelős vezető: Harkai József

SERELISTA TAUSCHLISTE LISTE D'ECHANGE (Folytatás)

AGY Dezső
032 Debrecen
nácsköztársaság útja 62.I.6.

Antoine ROUSSEAU
457 Bulv.L.Mettewie
1081 Bruxelles/Belgie

SZIGETI István
1133 Budapest
Muk Sándor u.5/c

AGY Lászlóné
700 Cegléd
ölcsey tér A/3.I.e.

Dr.SEMSEY Andor
Magyar Jakobinusok
tere 4/b
1122 Budapest

Dr.TARDOS Mária
7633 Pécs
Tarr István u. 2/a

György OLÁH
dliisko VI/1, A/5, A/1.
1501 Komarni/CSSR

SOÓS Imre
2700 Cegléd
Achim A. u.7/a

TASI Miklós
4200 Hajduszoboszló
Vörös hadsereg u.15.III.2.

TTMANNÉ MIKÓ Ildikó
öztársaság tér 13
700 Szombathely

SZÁSZ Sándorné
1149 Budapest
Egressy út 78.II.4.

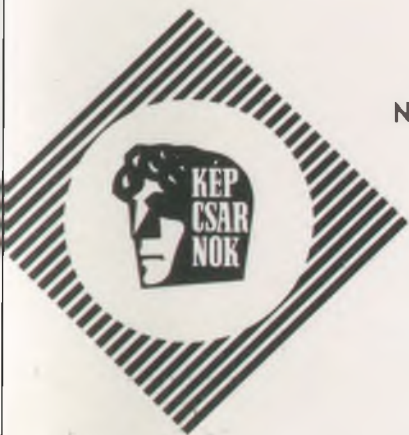
TURI TÓTH Tibor
1111. Budapest
Kruspér u.3.fsz.4.

ÉTHY István
026 Budapest
ília u.2/c

SZENTESI Flórián
Hőgyes E.u. 25/27
7623 Pécs

VIZVÁRI Béla
1065 Budapest
Rudas L.u. 5.III.18.

Következő számunkban művészlistát közlünk.

NEVES GRAFIKUMMŰVÉSZEINK
SZÁMOZOTT RÉZKARCAI

RÉSZLETRE IS
MEGVÁSÁROLHATÓK A

KÉPCSARNOK
BEMUTATÓTERMEIBEN

1974
B

BANGA Ferenc - Az előbb történt V. - fametszet X2 • Címlapon: REICH Károly rézkarc